

The Project Gutenberg eBook of Sosialismi ja individualismi, by Oscar Wilde

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Sosialismi ja individualismi

Author: Oscar Wilde

Translator: J. H. Vehkamäki

Release date: December 7, 2014 [EBook #47573]

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SOSIALISMI JA INDIVIDUALISMI ***

Produced by Juha Kiuru

SOSIALISMI JA INDIVIDUALISMI

Kirj.

Oscar Wilde

Suomentanut J. H. Vehkamäki

Suomen sos.-dem. Nuorisoliiton kustannuksella
Tampereella 1919.

Tampereen Työväen Kirjapaino.

OSCAR WILDE.

Oscar Wilde (ua'ild), maailman kuulu englantilainen kirjailija, oli syntynyt Dublinissa v. 1856

irlantilaisista vanhemmista. Hänen isänsä oli kuuluisa silmä- ja korvalääkäri William Wilde ja äitinsä tunnettu runoilijatar ja lentolehtisten kirjoittajatar Jane Elgee, jolta hän lienee perinyt kirjalliset taipumuksensa. — Harjoitettuaan opinnoita Dublinissa ja Oxfordissa teki Wilde v. 1877 matkan Italiaan ja Kreikkaan, missä hän sai paljon vaikutteita vastaista tuotantoansa varten. Hänen kirjallinen uransa alkoikin kohta sen jälkeen. V. 1878 valmistui hänen palkittu runoelmansa "Ravenna" ja pari vuotta myöhemmin ilmestyi hänen ensimmäinen runokokoelmansa "Poems", minkä jälkeen tulivat julkisuuteen runoelmat "The Spinx" ja "The harlot's house" ynnä joukko yksityisiä runoja. Näihin aikoihin teki hän myös luentomatkan Pohjois-Amerikkaan ja sieltä palattuaan samanlaisen Englantiin sekä kirjoitti ensimmäisen näytelmänsä "The duchess of Padua", joka vasta v. 1904 pääsi ilmestymään — saksalaisena käännöksenä. Vv. 1887-89 julkaisi hän "The woman's world"-nimistä kirjallista muotilehteä, minkä jälkeen voidaan sanoa alkaneen hänen varsinainen tuotantonsa. Hänen kirjoittamistaan näytelmistä, joilla aikoinaan oli tavaton menestys, mainittakoon "Lady Windermere's fan", mikä ilmestyi v. 1892 ja on esitetty suomeksikin, sekä "A woman of no importance", "An ideal husband" ja "The importance of being earnest", jotka kaikki ilmestyivät v. 1895, samoin ranskaksi v. 1893 ilmestynyt "Salome", jonka saksalainen Strauss on säveltänyt. Paitsi näytelmiä ansaitsee mainitsemista myös hänen viehättävät kertomuskokoelmansa "The happy prince and other stories", mikä on käännetty suomeksikin, ja "The house of pomegranates", joista edellinen ilmestyi v. 1888 ja jälkimäinen v. 1891, sekä järkyttävä romaani "The picture of Dorian Gray", joka ilmestyi v. 1890 ja niinkään on käännetty suomeksi. Mainittava on myös hänen essei- ja aforismikokoelmansa "Intentions" ja "Oscariana", mitkä ilmestyivät, edellinen v. 1891 ja jälkimäinen v. 1895, jolla välin julkaistiin myös hänen kootut runonsa: "Collected poems". Tähän aikaan olikin Wilde jo kohonnut maineensa huipulle. Mentyään v. 1884 naimisiin eleli hän Lontoossa yllästä taiteilija-elämää ollen sen ajan seurapiirien jumaloitu suosikki, mihin osaltaan lienee vaikuttanut myös hänen kaunis ulkomuotonsa ja hieno esiintymistapansa. Mutta tähän aikaan tapahtui myös tuhoisa käänne hänen elämässään. Hän nimittäin tuomittiin eräänlaisesta siveellisyysrikoksesta kahdeksi vuodeksi ankaraan kuritushuonerangaistukseen, mikä hänet täydellisesti masensi. Sen jälkeen hän eleli kaikkien hylkäämänä ja kovassa kurjuudessa Parisissa käyttäen salanimeä Sebastian Melmoth. Siellä hän myös kuoli v. 1900. Ennen kuolemaansa sanotaan hänen vaipuneen välinpitämättömyyteen ja juoppouteen sekä kääntyneen katoliseen uskoon. Vaimostaan, joka kuoli pari vuotta ennemmin, oli hän myös eronnut. Lankeemuksensa jälkeen kirjoitti hän kuitenkin vankilassa ollessaan vielä pari huomattavaa kirjaa, nimittäin runoelman "Ballad of Reading gaol", joka ilmestyessään v. 1898 herätti tavatonta huomiota, sekä tunnustuskirjansa "De profundis", joka ilmestyi vasta hänen kuolemansa jälkeen ja on käännetty suomeksikin. — Wilde oli erinomaisen lahjakas kirjailijainero, joka taiteen ja yleensä kauneuden palvomiseen omisti koko elämänsä. Siitä antaa loistavan kuvan nyt esillä oleva teoskin, vaikkakaan se ei ole hänen huomatuimpiaan.

Suomentaja.

SOSIALISMI JA INDIVIDUALISMI

Suurin etu sosialismin toteutumisesta olisi epäilemättä se, että me vapautuisimme työskentelemästä muiden hyväksi, mikä hävettävä pakko nykyisissä oloissa niin raskaasti kohtaa melkein jokaista. Sillä tuskin kukaan voi sitä todella välttää.

Vuosisatojen kuluessa ovat kyllä joskus muutamat mainiot miehet, kuten etevä tutkija Darwin, suuri runoilija Keats, terävä arvostelija Renan ja harvinainen taiteilija Flaubert, jaksaneet erottautua muista ja vapautua heidän vaatimuksistaan eli, kuten Plato sanoo: "vetäytyä muurin taakse suojaan" ja siten arvaamattomaksi hyödyksi sekä itselleen että koko maailmalle saavuttaneet oman minänsä täydellisyyden. Mutta se on vain poikkeus. Yleensä ihmiset pilaavat elämänsä auttamattomasti liialla epäitsekkyydellä, minkä alaisia he melkein kokonaan ovat. He näkevät ympärillään kauhistuttavaa köyhyyttä, iljettävää rumuutta ja hirvittävästä kurjuutta, minkä kaiken pakostakin täytyy voimakkaasti liikuttaa heidän tunteitaan. Ihmisen tunteet ovat nimittäin herkemmat kuin hänen järkensä, sääli ja myötätunto kärsiviä kohtaan on mukavampi kuin rakkaus ajatteluun. Ja siksi pyrkivätkin he ihmeteltävällä innolla, vaikka väärään suuntaan, oikein tosissaan ja hyvin hellästi parantamaan sitä

pahaa, mitä he näkevät ympärillään. Heidän rohtonsa eivät kuitenkaan paranna tautia, ne vain pitkittävät sitä. Niin, heidän rohtonsa ovat oikeastaan yhtenä syynä siihen.

He koettavat toisin sanoen ratkaista köyhyyskysymyksen pitämällä köyhiä hengissä eli, kuten erään vussin suunnan pyrkimyksenä on: huolehtimalla heidän toimeentulostaan.

Mutta se ei ole mikään ratkaisu, paha vain sen kautta enentyy. Varsinaisena tarkoituksena täytyy olla koettaa saada yhteiskunta sellaiselle pohjalle, että köyhyys on mahdoton. Siinä suhteessa kuitenkin ovat juuri epäitsekkäät hyveet esteenä. Sillä, kuten ne orjien omistajat olivat pahimmat, jotka kohtelivat orjiaan hyvin siten estäen tuon säännösten iljettävyyttä selvenemästä sen alaisille ja herättämästä sivullisten huomiota, niin ovat nykyisissä oloissa ne ihmiset vahingollisimmat, jotka tahtovat tehdä eniten hyvää. Niinpä olemmekin vihdoin tulleet siihen, että miehet, jotka todella ovat harrastaneet tätä kysymystä ja tuntevat elämää — sivistyneet miehet, jotka elävät Itä-Lontoossa — esiintyvät rukoillen yhteiskuntaa vähentämään epäitsekkäitä tunteitaan ja sääliään, hyväntekeväisyyttään ja muuta sellaista. He perustelevat tätä sillä, että sellainen armeliaisuus alentaa ja laskee siveellisyyttä. Ja siinä he ovatkin aivan oikeassa. Sääli aiheuttaa paljon syntejä.

Vielä kerran täytyy sanoa, että on hävytöntä käyttää yksityisomaisuutta lieventämään sitä kauhistuttavaa pahaa, mikä johtuu juuri siitä itsestään. Se on hävytöntä, mutta ei lojaalista.

Sosialismin vallitessa tulee tietysti kaikki olemaan toisenlailla. Ei ole enään ihmisiä, jotka elävät löyhkäävissä luolissa ja ovat puetut haiseviin räsyihin, ei kasvateta kivullosia lapsia likaisessa ja epäterveellisessä ympäristössä. Kenenkään turvallisuus ei jää riippumaan säästä, kuten nyt. Kun pakkanen tulee, ei ole satoja tuhansia työttömiä, jotka pöyristyttävässä kurjuudessa kiertävät katuja ja ruikuttaen pyytävät kanssaihmisiltään almua tai kiistelevät kodittomien iljettävästä turvapaikasta saadakseen palasen leipää ja yösijan. Kukin on saava osansa yhteisestä hyvinvoinnista ja yhteiskunnan eduista. Ja kun pakkanen tulee, ei kukaan sen kautta joudu huonompaan asemaan.

Toiselta puolen taas on sosialismilla juuri siksi arvoa, että se johtaa individualismiin.

Sosialismi eli kommunismi tai — miten tahansa sitä tilaa sitten kutsutaankin, on antava yhteiskunnalle takaisin sen oikean luonteen kauttaaltan terveen järjestelmällisyyden kautta, se kun muuttaa yksityisomaisuuden yhteiseksi ja asettaa kilpailun sijaan yhteistyön sekä takaa yleensä jokaiselle jäsenelle aineellisen hyvinvoinnin. Se vasta luo elämälle oikean pohjan ja kehän. Mutta jotta elämä voitaisiin kehittää korkeimpaan täydellisyyteensä, tarvitaan vielä jotain lisäksi, tarvitaan — yksilöllisyyttä.

Jos sosialismi tulee omavaltaiseksi, t.s. jos sen toteuduttua muodostuu hallituksia, jotka ovat varustetut taloudellisella vallalla kuten nyt poliittisella, jos me sanalla sanoen saamme teollisuustyranniuden, niin joudumme ojasta allikkoon. Nyt voivat hyvin monet ihmiset yksityisen omistusoikeuden vallitessa ja sen avulla saavuttaa jonkun varman, jos kohta rajoitetun määrän yksilöllisyyttä. Heillä joko ei ole pakkoa työskennellä elämisensä ylläpitämiseksi tai sitten heillä on tilaisuus valita itselleen toimiala, mikä vastaa heidän harrastuksiaan ja huvittaa heitä. Sellaisia ovat runoilijat, tutkijat, filosofit, ajatustyöntekijät — sanalla sanoen oikeat ihmiset, ne ihmiset, jotka ovat tehneet itsensä todellisiksi ja joissa koko ihmiskunta osittain on toteutunut. Toiselta puolen taas on paljon ihmisiä, joilla ei ole yksityisomaisuutta ja jotka ovat aina vaarassa joutua nälkään ja puutteeseen; sen takia he ovat pakotettuja tekemään juhdan työtä, työtä, joka ei ensinkään tyydytä heitä, mutta mihin he näkevät itsensä pakotetuiksi rukouksia kuulemattoman, tolkuttoman ja alentavan hädän tyranniuden edessä. Sellaisia ovat köyhät. Heissä ei ole mitään kehuttavaa, ei viehätystä puheessa, ei sivistystä eikä kehitystä, ei hienostunutta nautintoa, ei mitään elämäniloa. Heidän kootusta voimastaan ammentaa yhteiskunta kuitenkin paljon aineellista hyvinvointia. Mutta ainoana hyötynä onkin tämä aineellinen tulos, köyhä itsessään on ihan arvoa vailla. Hän on katoava atomi voimasta, mihin hän itse niin pitkälle kuin häntä seurataankin häviää ja mikä mieluummin näkeekin hänen häviävän, koska hän siten on auliimpi.

Voidaan tietenkin sanoa, että yksilöllisyys sellaisena kuin se esiintyy yksityisomaisuuden edellytyksillä ei ole aina, eipä edes yleensä jaloa ja ihailtavaa. Ja toiselta puolen taas, että köyhilläkin, vaikka kehitys ja ylevyys puuttuvatkin heiltä, kuitenkin on monta hyvettä. Molemmat väitteet ovat aivan oikeat. Omata yksityisomaisuutta on usein hyvin turmelevaa, mikä luonnollisestikin on yhtenä syynä siihen, että sosialismi tahtoo poistaa tämän säännösten. Omaisuus on itse asiassa taakkana. Joku vuosi sitten kierteli joukko ihmisiä ympäri maata teroittaen mieliin, että omaisuus velvoittaa. He sanoivat sen niin usein ja niin kiihkeästi, että kirkko viimein rupesi sanomaan samaa. Nyt saadaan se kuulla joka saarnastuolista. Ja se onkin aivan oikein. Omaisuus ei ainoastaan velvoita vaan se velvoittaa niin paljon, että on tukala omistaa paljon. Alinomaa täytyy kiinnittää huomiota liikeasioihin, yhtä päätä saa vastaanottaa vaatimuksia, tavan takaa tulee häirittyä. Jos omaisuus tuottaisikin vain mielihyvää, voisimme me suvaita sen, mutta sen velvollisuudet tekevät sen sietämättömäksi. Rikkaiden nimessä täytyy meidän poistaa se.

Voidaan kernaasti myöntää, että köyhillä on hyveitä, valitettavasti kyllä. Sanotaan usein, että köyhät ovat kiitollisia hyväntekeväisyydestä. Osa on sitä epäilemättä, mutta *parhaat köyhälistön joukosta eivät ole koskaan kiitollisia*. He ovat kiittämättömiä, tyytymättömiä, vastahakoisia ja kapinallisia. He tietävät, että hyväntekeväisyys on naurettavan riittämätön takaisinmaksumuoto tai hellämielisyyden lahja, jota tavallisesti seuraa häikäilemätön yritys tunkeutua heidän yksityiselämäänsä. Minkä takia he olisivat kiitollisia niistä muruista, joita putoaa rikkaan miehen pöydältä? Heidän oikea paikkansahan olisi pöydän ääressä, se heidän tulisi vähitellen käsittää. Mitä taas tyytymättömyyteen tulee, niin olisihan ihminen, joka olisi tyytyväinen sellaiseen ympäristöön ja niin kurjaan asemaan, oikea nauta. Tyytymättömyys on jokaiselle, joka tuntee historiaa, ihmisen varsinainen hyve. Tyytymättömyyden ja kapinallisuuden kautta on edistykset tehty. Joskus ylistetään kyllä köyhiä säästäväisyyden takia. Mutta säästäväisyyden suositteleminen heille on yhtä luonnotonta kuin loukkaavaakin. Se on sama kuin kehoittaa nälkään kuolevaa syömään vähemmän. Jos kaupunki- tai maatyöläinen koettaisi säästää, olisi se suorastaan epämoraalista. Sillä kukaan ei kai tahdo näyttää voivansa elää huonommin kuin huonosti ruokittu kotieläin. Monet hylkäävätkin sen pitäen parempana ruveta varastelemaan tai mennä vaivaistaloon, mikä monen mielestä on sama kuin varastaa. Mitä kerjäämiseen tulee, niin on kyllä varmempaa kerjätä kuin varastaa, mutta jalompaa on sittenkin varastaa kuin kerjätä. Itse asiassa on köyhä mies, joka on kiittämätön, säästämätön, tyytymätön ja kapinoiva, kukaties todellinen henkilöllisyys, jolla on päässään muutakin kuin täitä. Joka tapauksessa hän on ainakin terveellinen vastalause. Mitä taas kunnan köyhiin tulee, niin voidaan tietysti tuntea myötätuntoa heitä kohtaan, mutta arvoa heille on vaikea antaa. He ovat antautuneet neuvotteluihin vihollisensa kanssa ja myyneet esikoisioikeutensa hernerokkaan. Heidän täytyykin olla äärettömän tyhmiä. Voin täydellisesti ymmärtää, että mies antaa arvoa laeille, jotka suojaavat ja sallivat koota yksityisomaisuutta, niin kauan kuin hän itse näissä olosuhteissa saattaa luoda itselleen kauniin ja ihanan elämän. Mutta se on minulle ihan käsittämätöntä, kuinka kukaan, jonka elämän sellaiset lait sotkevat ja pilaavat, voi suvaita niitä yhä edelleen.

Kuitenkin on selitys tähän itse asiassa helppo löytää. Se kuuluu aivan yksinkertaisesti näin: Köyhyys ja kurjuus vievät niin täydellisesti rappiolle ja lamauttavat ihmisluonteen niin, ettei joku luokka koskaan tule oikein tietämään omia kärsimyksiään. Se täytyy heille muiden sanoa, ja usein he eivät edes usko näitäkään. Mitä monet työnantajat sanovat agitaattoreita vastaan, on kieltämättä totta. Agitaattorit ovat jonkunlaisia rauhanhäiritsijöitä, jotka lähtevät liikkeelle aivan tyytyväisten kansankerrosten joukkoon ja kylvävät tyytymättömyyttä heidän keskuuteensa. Senpä tähden juuri agitaattorit ovat niin tuiki välttämättömiä. Ilman heitä ei meidän vaillinaisessa yhteiskunnassamme tehdä ainoatakaan kehitysaskelta. Kun orjuus poistettiin Amerikassa, ei se tapahtunut minkään liikkeen johdosta orjien puolelta, ei edes minkään heidän taholtaan esitetyn halun perusteella tulla vapaiksi. Se tuli itse asiassa poistettua muutamien agitaattorien jyrkästi lainvastaisen menettelyn kautta Bostonissa ja muilla seuduilla, miesten, jotka itse eivät olleet orjia eivätkä orjien omistajia ja joilla ei oikeastaan ollut mitään tekemistä koko asian kanssa. Ja kummallista on, etteivät he orjilta itseltään saaneet mitään mainittavaa apua ja tuskin näiden myötätuntoakaan. Kun orjat sodan loputtua pääsivät vapauteen, niin täydelliseen vapauteen, että heillä oli mahdollista kuolla nälkäänkin, kärsivät he katkerasti uudesta asiintilasta. Ajattelevalle ihmiselle on murheellisin tapaus Ranskan vallankumouksen aikana — ei Maria Antoinetten mestaus, joka otettiin hengiltä sen takia, että oli kuningatar, vaan Vendén puti puhtaaksi ryöstettyjen talonpoikien kapina, he kun vapaaehtoisesti syöksyivät kuolemaan läänitysaatelin kauniin asian puolesta!

On siis selvää, ettei omavaltainen sosialismi sovi. Nykyisen järjestelmän aikana voi ainakin hyvin suuri luku ihmisiä elää jossakin määrin vapaasti, itsetietoisesti ja onnellisesti, mutta teollisuuskasarmijärjestelmän eli taloudellisen tyranniuden aikana ei kenelläkään ole tilaisuutta siihen. On huonosti, että osa meidän yhteiskuntamme jäsenistä todella on orjuudessa, mutta se ehdotus, että kysymys ratkaistaisiin niin, että koko yhteiskunta orjuutettaisiin on lapsellinen. Jokaisella täytyy olla täydellinen vapaus valita itse työnsä. Pakkoa ei saa olla missään muodossa. Jos pakkoa käytetään, ei työ tule hyvää tekijältään eikä tyydytä muita.

Voin tuskin uskoa, että kukaan nykyaikainen sosialisti ehdottaisi, että jonkun tarkastajan olisi joka aamu käytävä huoneissa katsomassa, että kaikki kansalaiset ovat nousseet ylös ja valmistuneet 8-tuntista ruumiillista työtään varten. Ihmiskunta on päässyt tämän kehityskauden yli ja se jättää sen elämistävän niille ihmisille, joita järjettömästi kyllä kutsutaan rikollisiksi. Mutta myönnän, että monta sosialistista katsantokantaa, joihin olen perehtynyt, minusta näyttää haittaavan jonkunlainen kuviteltu omavaltaisuus, jos kohtakaan ei todellinen pakko. Omavaltaisuus ja pakko eivät tietenkään voi tulla kysymykseen. Kaikki yhtyminen pitää olla vapaaehtoista. *Vain vapaaehtoisissa yhdistyksissä on ihminen kaunis.*

Mutta voidaan kysyä, missä määrin yksilöllisyys, jonka kehitys nyt enemmän tai vähemmän riippuu yksityisomaisuudesta, tulee saamaan hyötyä sen poistamisesta. Vastaus siihen on hyvin yksinkertainen. Totta kyllä, että nykyisissä oloissa monet miehet, joilla on ollut varoja, kuten Byron, Shelley, Browning,

Viktor Hugo, Baudelaire ja muut, ovat voineet kehittää enemmän tai vähemmän täydellisesti henkilöllisyyttään. Ainoakaan näistä miehistä ei tehnyt yhtä päivätyötä palkan takia. He olivat vapaita köyhyydestä. Siitä heille oli tavaton etu muiden rinnalla. Kysymys on siis siitä, tulisiko yksilöllisyyttä hyödyttämään, jos näin suuri etu poistettaisiin. Olettakaamme niin ollen, että se poistetaan. Miten käy silloin yksilöllisyyden? Mitä hyötyä sille olisi siitä?

Siitä olisi se hyöty, että uusissa olosuhteissa yksilöllisyys tulisi paljon vapaammaksi, kauniimmaksi ja voimakkaammaksi. En puhu vain yksilöllisyyden suurista mielikuvitustöistä sellaisissa runoilijoissa, joista äsken mainitsin, vaan siitä todella suuresta yksilöllisyydestä, joka on tavattavissa kaikkialla ihmiskunnassa. Sillä yksityisomaisuus on itse asiassa vahingoittanut ja himmentänyt yksilöllisyyttä siinä, että se sekoittaa ihmisen siihen, mitä hän omistaa. Se on johtanut yksilöllisyyden harhateille. Se on asettanut hänen määräkseen ei kasvamisen vaan voiton saamisen. Ihminen on ruvennut luulemaan, että pääasia on omistaminen, eikä tiedä, että se on oleminen. *Kuitenkaan ei ihmisen tositäydellisyys ole siinä, mitä hän omistaa, vaan siinä, mitä hän on.* Yksityisomaisuus on hävittänyt oikean yksilöllisyyden ja luonut sijaan väärän. Näännyttämällä yhden osan yhteiskuntaa nälkään on se riistänyt tältä osalta mahdollisuuden yksilöllisyyteen. Mutta se on riistänyt myös muultakin osalta yhteiskuntaa mahdollisuuden yksilöllisyyteen sillä, että se on vienyt sen väärälle tielle ja rasittanut sitä. Ihmisen yksilöllisyys on niin imeytynyt hänen omaisuuteensa, että Englannissa esimerkiksi lain mukaan rikosta, joka kohdistuu ihmisen omaisuuteen, käsitellään tavallisesti ankarammin kuin rikosta, joka kohdistuu henkilöön itseensä. Ja hyvän porvarin tuntomerkinä katsotaankin yhä olevan, että hänellä on omaisuutta. Se valppaus, mikä on tarpeen rahojen ansaitsemiseksi, on niinikään siveellisiä käsitteitä höllyttävä. Sellaisessa yhteiskunnassa kuin meidän, missä rahalla saa arvon ja yhteiskunnallisen aseman, kunniaa ja mainetta, tittelit ja muut, mitä mieli tekee, ottaa ihminen päämääräkseen — kunnianhimoinen kun on luonteeltaan — koota omaisuutta ja jatkaa sitä liiallisuuksiin asti, kunnes väsy, haalien sitä kokoon vielä sittenkin, kun hän jo on kerännyt enemmän kuin tarvitsee tai voi käyttää, ja senkin jälkeen, kun hän siitä ei enää saa huvia eikä tiedä sen määrää. Ihminen tekee työtä henkensä kaupalla hankkiakseen itselleen omaisuutta, ja se ei olekaan ensinkään ihmeteltävää, kun ottaa huomioon ne tavattomat edut, jotka johtuvat omaisuudesta. Täytyy valittaa, että yhteiskunta on niin rakennettu, että ihminen on teljetty kaivokseen, missä hän ei voi päästää vapaasti kehittymään kaikkea sitä kaunista ja ihanaa, mitä hänessä on, ja missä hän itse asiassa on vailla todellista elämänhalua ja iloa. Ja lisäksi on hänen elämänsä nykyisissä oloissa hyvin epävarma. Rikas kauppias voi joka hetki elämässään — ja niin tapahtuu usein — ilman omaa syytään joutua olosuhteiden varaan, mihin hän ei voi vähääkään vaikuttaa. Hitusen enemmän myrskyä kuin tavallista tai pikainen sää vaihdos taikka joku muu jokapäiväinen tapahtuma vain — ja hänen laivansa vajoaa, hänen keinottelunsa epäonnistuvat, hänestä tulee köyhä mies, jolla ei ole enää yhteiskunnallista asemaansa. Mikään ei tietenkään pitäisi voida vahingoittaa ihmistä paitsi hän itse. Mikään ei yleensä saisi tehdä ihmistä köyhemmäksi. Mitä on ihmisessä itsessään, sen hän todella omaa, muun tulee olla merkityksetön.

Vasta sitten, kun yksityisomaisuus tulee poistettua, saamme me siis todellisen, kauniin ja terveen yksilöllisyyden. Kukaan ei enään tule kuluttamaan elämänsä turhaan kokoamalla itselleen tavaraa ja arvopapereita. Silloin tullaan elämään. Niin, elämään — miten harvinaista se onkaan maailmassa! Useimmat ihmisethän ovat vain olemassa, ei sen enempää.

Saattaa kysyä, olemmeko me edes koskaan nähneet, että joku henkilöllisyys olisi saavuttanut elämässään täydellisuuden. Kyllä, mutta vain mielikuvituksellisen taiteen piirissä, todellisuudessa emme sitä milloinkaan ole havainneet. Caesar, niin sanoo Mommsen, oli perin täydellinen ihminen. Mutta miten hirveän epävarma olikaan hänen olemassa olonsa! Kaikkialla missä on mies, joka käyttää valtaa, on myös toinen, joka vastustaa sitä. Caesar oli hyvin täydellinen, mutta hänen täydellisyytensä oli liian vaarallisella tiellä. Marcus Aurelius oli täydellinen ihminen, sanoo Renan. Niin, suuri keisari oli kyllä täydellinen. Mutta miten sietämättömät olivatkaan ne ikuiset vaatimukset, jotka asetettiin hänelle! Hän horjui Rooman valtakunnan painon alla. Hänen täytyi ymmärtää, miten hullua oli, että yksi ainoa mies olisi kantanut koko taakan tuosta jättiläismäisestä maailmanvallasta. Täydellisellä ihmisellä tarkoitan minä sellaista, joka voi elää täysin yhtenäistä elämää olosuhteista riippumatta, sellaista, jota ei revitä eikä raadella ja joka ei käy kokoon eikä ole aina vaaran alaisena. *Useimmat henkilöllisyydet ovat pakostakin olleet kumousmiehiä. He ovat tuhlanneet puolet voimistaan taisteluihin muun maailman kanssa.* Byron'in henkilöllisyys esim. sai kauhean kolauksen taistelussa englantilaisten tyhmyyttä, teeskentelyä ja poroporvarillisuutta vastaan. Sellaiset taistelut eivät nimittäin aina terästä voimia, vaan päinvastoin päästävät usein heikkouden aivan rajattomasti versomaan. Niinpä ei Byron'kaan koskaan voinut antaa meille, mitä hän olisi voinut. Shelley onnistui siinä suhteessa paremmin. Kuten Byron, jätti hänkin Englannin niin pian kuin mahdollista. Mutta hän ei ollut niin tunnettu. Jos englantilaiset olisivatkin tietäneet kuinka suuri runoilija hän itse asiassa oli, olisivat he kyllä hyökänneet hänen kimppuunsa, ja toimittaneet hänelle niin epämukavan elämän kuin mahdollista. Mutta hän ei näytellyt yhteiskunnassa mitään osaa ja säästyi niin ollen jossain määrin. Hänessäkin on kuitenkin kumouksellinen piirre hyvin vahva. Mutta täydellisen henkilöllisyyden tunnusmerkkinä ei sentään ole kumouksellisuus, vaan sopusointu.

Ihmisen oikea henkilöllisyys, kun se kerran meille näyttäytyy, on herättävä hieman ihmettelyä. Se on kehittyvä luonnollisesti ja yksinkertaisesti, kuten kukka tai puu kasvaa. Se ei saa olla taistelussa. Se ei saa koskaan näyttää toteen eikä väitellä. Sen ei tarvitse todistella mitään maailmassa. Se on tietävä kaikki ja kuitenkin tuleva toimeen ilman tieteellistä työtä. Se on oleva viisas. Sen arvoa ei mitata aineellisissa esineissä. Hän ei ole omistava mitään, mutta kuitenkin omaava kaikki. Ja kuinka paljon häneltä otetaankin, on hän aina yhä oleva rikas. Hänen ei tarvitse aina vaivata itseään huolehtimalla toisista tai vaatimalla heiltä, että olisivat samanlaisia kuin hänkin. Hän on pitävä heistä juuri siksi, että he ovat toisenlaisia. Ja kuitenkin hän sillä, ettei hän vaivaa itseään huolehtimalla toisista, auttaa kaikkia, kuten joku kaunis auttaa muita olemalla sitä mitä on. Ihmisen henkilöllisyys on oleva ihmeellinen. Se on oleva merkillinen, kuten lapsen henkilöllisyys.

Sen kehittymistä on edistävä kristinusko, jos ihmiset omaksuvat sen, mutta se tulee varmasti toimeen ilman sitäkin, jollei sitä haluta. Sillä se ei ole antava rajoittaa itseään menneisyyden tähden eikä vaivaava itseään sillä, mitä on tapahtunut tai ollut tapahtumatta. Se ei myöskään ole tunnustava muita lakeja kuin omansa eikä muuta auktoriteettia kuin omansa. Kuitenkin on ihminen rakastava niitä, jotka ovat olleet edellytyksenä hänen valtavalle henkilöllisyydelleen, ja usein muisteleva heitä. Eräs näistä on Kristus.

"Tunne itsesi", oli luettavana vanhan maailman pääovien yläpuolella. Uuden ajan pääovien otsakirjoituksena on oleva: "Ole itsesi!" Ja niin kuului Kristuksenkin käsky ihmisille aivan yksinkertaisesti: "Ole itsesi!" Siinä on Kristuksen salaisuus.

Kun Jesus puhuu köyhistä, tarkoittaa hän aivan yksinkertaisesti henkilöllisyyksiä, kun taas rikkaista puhuessaan hän tarkoittaa väkeä, joka ei ole kehittänyt henkilöllisyyttään. Jesus eli yhteiskunnassa, joka samoin kuin meidänkin salli yksityisomaisuuden kokoamisen, ja se evankeliumi, jota hän saarnasi, merkitsi, että sellaisessa yhteiskunnassa oli etu elää huonolla ja riittämättömällä ruualla, olla puettu likaisiin ja repaleisiin vaatteisiin, asua ahtaissa ja epäterveellisissä huoneissa, ja vahinko elää terveellisissä, valoisissa ja mukavissa olosuhteissa. Sellainen käsityskanta olisi kuitenkin silloinkin ollut myös Palestiinassa väärä ja olisi sitä vielä enemmän nykyään varsinkin meidän ilmanalassamme. Sillä mitä pohjoisemmaksi ihminen asettuu asumiaan, sitä välttämättömämmiksi käyvät aineelliset tarpeet. Ja onhan meidän yhteiskuntamme sitä paitsi äärettömän paljon enemmän mutkisteltu kuin mikään vanhanajan yhteiskunta ja ilmeneehän siinä paljon räikeimpinä vastakohtat ylellisyyden ja köyhyyden välillä kuin koskaan missään vanhanajan yhteiskunnassa. Mitä Jesus tarkoitti, ilmenee seuraavasta. Hän sanoi: "Sinulla on ihmeellinen henkilöllisyys. Kehitä sitä! Ole itsesi. Älä usko, että täydellisyytesi on siinä, mitä kokoot tai omistat. Täydellisyytesi on sinussa itsessäsi. Kun sinä vain osaat tehdä sen todelliseksi, ei sinun tarvitse olla rikas. Tavallinen rikkaus voidaan ihmiseltä varastaa. Oikeata ei. Sielusi aarreatassa on olemassa äärettömän paljon arvokasta, mitä ei sinulta voida ottaa pois. Koeta, siis järjestää elämäsi niin, etteivät ulkonaiset esineet vahingoita sinua. Ja pyri vapaaksi henkilökohtaisesta omaisuudesta. Se aiheuttaa alhaisia tekoja, ääretöntä kateutta ja ikuista vihaa. Henkilökohtainen omaisuus hidastuttaa yksilöllisyyden kehitystä joka askeleella. On huomattava, ettei Jesus koskaan sano, että köyhät välttämättömästi olisivat hyviä tai rikkaat taas pahoja. Sillä se ei olisi ollut totta. Rikkaat ovat luokkana parempia kuin köyhät, he ovat siveellisiä, hienostuneita ja säädyllisiä. *On olemassa vain yksi luokka yhteiskunnassa, joka ajattelee rahoja enemmän kuin rikkaat — ja se luokka on köyhät.* Köyhät eivät voi ajatella muuta. Se on köyhyyden kirous. Jesus sanookin niin ollen, että ihminen saavuttaa täydellisyytensä — ei sen kautta, mitä hän omistaa, eikä edes sen kautta, mitä hän tekee, vaan sen kautta, mitä hän on. Niinpä esitetäänkin rikas nuorukainen, joka tuli Jesuksen luokse neuvoa kysymään, aivan perin hyvänä porvarina, joka ei ollut rikkonut kumpaakaan, ei valtion lakeja eikä siveyden käskyjä vastaan. Hän on varsin mallikelpoinen tämän harvinaisen sanan tavallisessa merkityksessä. Jesus sanoo hänelle: "Sinun tulee antaa pois yksityisomaisuutesi. Se estää sinua tulemastatodella täydelliseksi. Se kahlehtii sinua. Se on sinulle taakkana. Sinun henkilöllisyytesi ei tarvitse sitä. Itsestäsi etkä ulkopuoleltasi löydät sinä, mitä sinä todella olet ja tarvitset." Samoin sanoo hän opetuslapsilleen. Hän kehoittaa heitä olemaan oma itsensä eikä välittämään muista asioista. Mitä merkitsevät muut asiat? Ihminen on itsessään täydellinen. Kun he tulevat maailmaan, asettuu maailma heitä vastaan. Se on välttämätöntä. Maailma vihaa yksilöllisyyksiä. Mutta heidän ei pidä välittää siitä. Heidän tulee olla hiljaa ja mukautua. Jos joku ottaa heidän viittansa, niin tulee heidän antaa vielä takkinsakin osoittaakseen sillä, ettei aineellisilla esineillä ole heille mitään arvoa. Kun ihmiset pilkkaavat heitä, eivät he saa vastata. Mitä se tarkoittaa? Mitä sanotaan ihmisestä, ei muuta häntä. Yleisellä mielihiteellä ei ole mitään arvoa. Vieläpä, jos heitä vastaan käytetään väkivaltaa, eivät he saa asettua vastarintaan. Sillä silloinhan he laskisivat alas samalle matalalle astuimelle. Ja lopuksi voi ihminen olla täysin vapaa vankilassakin. Hänen sielunsa on vapaa. Hänen henkilöllisyytensä voi olla koskematon. Hänen mielensä saattaa olla tyyni. Ja ennen kaikkea he eivät saa sekoittaa itseään muiden ihmisten asioihin. Tai millään tavalla vaivata heitä. Henkilöllisyyden ympärillä on aina jotain hyvin salaperäistä. Ihmistä ei aina voida tuomita tekojensa mukaan. Hän voi noudattaa lakia ja kuitenkin olla arvoton. Hän voi rikkoa lakia ja kuitenkin olla jalo. Hän voi olla huono tekemättä mitään paha. Hän voi tehdä syntiä yhteiskuntaa vastaan ja tämän syntinsä kautta saavuttaa tosi-täydellisyytensä.

Oli nainen, joka oli saatu kiinni aviorikoksesta. Meille ei ole kerrottu hänen rakkaustarinaansa, mutta hänen rakkautensa oli täytynyt olla suuri. Sillä Jesus sanoi, että hänen syntinsä oli oleva hänelle anteeksi annettu — ei hänen katumisensa takia, vaan siksi, että hänen rakkautensa oli niin voimakas ja ihmeellinen. Sittemmin, vähän ennen Jesuksen kuolemaa tuli tämä nainen, kun hän oli aterioimassa, hänen luokseen ja voiteli kalliilla voiteella hänen tukkansa. Jesuksen opetuslapset tahtoivat silloin estää naista tästä sanoen, että se oli tuhlausta ja että ne rahat, joiden arvoinen voide oli, olisi paremmin voitu käyttää köyhien ja vaivaisten avustamiseen. Mutta Jesus oli toista mieltä. Hän teroitti mieliin, että ihmisten ruumiilliset tarpeet olivat suuret ja säännöllisesti uusiintuvat, mutta että henkiset tarpeet olivat vieläkin suuremmat ja että yhtenä ainoana jumalaisena hetkenä siinä muodossa, jonka hän itse määrää, henkilöllisyys voi saavuttaa täydellisyytensä. Maailma kunnioittaa naista vielä tänä päivänä pyhänä.

Todellakin individualismissa on jotain ihmeellistä. Sosialismi esim. poistaa perhe-elämän. Yksityisomaisuuden mukana on avioliitto nykyisessä muodossaan katoava. Se on osa ohjelmasta, individualismi korjaa tämän ja muuttaa sen kauneudeksi. Se muodostaa poistamalla lain pakon vapaaehtoisen muodon, joka on edistävää henkilöllisyyden täyttämiseksi ja kehitymistä ja tekee miehen ja naisen rakkauden kauniimmaksi ja jalommaksi. Jesus tiesi sen. Hän torjui perhe-elämän vaatimukset, vaikka ne hänen aikanaan ja yhteiskunnassaan olivat hyvin tarkat. "Kuka on minun äitini? Kutka ovat veljiäni?" kysyi hän, kun hänelle sanottiin, että nämä tahtoivat puhutella häntä. Kun taas eräs hänen opetuslapsistaan pyysi häneltä lupaa mennä hautaamaan isäänsä, oli hänen kauhea vastauksensa: "Anna kuolleiden haudata kuolleensa." Hän ei kärsinyt, että mitkään velvoitukset, mitkä tahansa ne sitten olivatkaan, syrjäyttivät ihmisen henkilöllisyyttä.

Niin muodoin on siis henkilö, joka tahtoo viettää Kristuksen kaltaista elämää, aivan täydellisesti oma itsensä. Hän saattaa olla suuri runoilija tai suuri tutkija, nuori ylioppilas tai lammaspaimen laitumella; näytelmäkirjoittaja kuten Shakespeare tai jumalainen ihminen kuten Spinoza; leikkivä lapsi puutarhassa tai kalastaja, joka heittää ulos verkkojaan. Ei tule kysymykseen, mitä hän on niin kauan kuin hän valmistaa sieluaan. Kaikki jäljittely siveellisessä suhteessa ja elämäntavoissa on huonoa. Jerusalemissa katuja pitkin laahustaa tänä päivänä joku hullu, joka kantaa puuristiä hartioillaan. Hän on sellaisen elämän perikuva, jonka jäljittely on tyypistänyt kokoon. Isä Damien oli Kristuksen kaltainen, kun hän meni maailmalle ja eli hyljättyjen joukossa, koska hän tässä työssä täysin toteutti parasta itsessään. Mutta hän ei ollut enempää Kristuksen kaltainen kuin Wagnerkaan, joka toi esiin sielunsa soitannossa, tai Shelley, joka löysi sielunsa todellisuuden laulusta. Ei ole vain yksi ainoa ihmistyyppi. On niin monta täydellistä henkilöllisyyttä kuin epätäydellisiä ihmisiäkin on. Mies voi antaa myöten säälin vaatimuksille ja kuitenkin olla vapaa. Mutta niihin vaatimuksiin, jotka tahtovat tehdä kaikki yhtäläisiksi, ei kukaan voi myöntyä pysyäkseen yhä kuitenkin vapaana.

Me olemme siis tuleva individualismiin sosialismin kautta. Asian luontoon kuuluu, että valtion on tykkänään jätettävä hallitseminen. Sen täytyy lakata siitä; sillä, kuten eräs viisas mies jo tuhansia vuosia ennen Kristusta on sanonut, käy kyllä päinsä jättää ihmiskunta rauhaan, mutta hallita sitä ei menesty. *Kaikki hallitsemistavat ovat väärää.* Rajaton itsevaltiutus on epäoikeudenmukainen jokaista kohtaan, itsevaltiastakin, jolla todennäköisesti voisi olla parempikin tehtävä. Harvainvalta taas on epäoikeudenmukainen joukkoja kohtaan. Kansanvaltaan asetettiin kyllä aikoinaan suuria toiveita, mutta se merkitsee aivan yksinkertaisesti, että kansa polkee itseään — itsensä tähden. Se on jo voitettu katsantokanta. Ja minun täytyy sanoa, että siihen on jo aikakin. Sillä kaikki hallitusvalta on alentavaa. Se alentaa niitä, jotka sitä käyttävät, yhtä hyvin kuin niitäkin, joita vastaan sitä käytetään. Kun se menettelee väkivaltaisesti, raa'asti ja julmasti, on sillä hyvä vaikutus siinä, että se valmistaa kumouksellista mielialaa ja luo yksilöllisyyksiä, jotka tekevät lopun siitä. Kun se taas osoittaa hyvänsuopeutta ja jakaa palkintoja ja palkitsee, on se kauhean demoralisoiva. Ihmiset eivät silloin oikein huomaa sitä taakkaa, joka on heidän kannettavanaan, ja viettävät elämäänsä jonkinlaisella tyydytyksellä, kuten tyytyväiset kotieläimet; he eivät huomaa, että he ajattelevat toisten ihmisten ohjeiden mukaan, että he itse asiassa pitävät toisten ihmisten sommittelemia vaatteita eivätkä koskaan yhtä ainoata hetkeä ole oma itsensä. "Joka tahtoo olla vapaa", sanoi kerran eräs suuri ajattelija, "hän täytyy olla luopio." Mutta hallitseminen, joka pakottaa ihmiset mukautumaan ja tasoittelee heitä, saa keskuudessamme aikaan sen, että raakalaisuus rupeaa versomaan.

Hallitusvallan mukaan on myös lakiin perustuva

oikeus katoava. Siitä tulee olemaan suuri hyöty — hyöty, jolla on melkein arvaamaton arvo. Jos tutkimme historiaa — ei korjailuista painoksista, joita kansakouluja ja lukioita varten julkaistaan, vaan väärentämättömistä lähteistä, niin aivan ällistymme — ei rikoksentehtäjäin tekojen johdosta, vaan niiden rangaistusten, joita hyvät ihmiset ovat heille määränneet; *yhteiskunta raaistuu tavattoman paljon enemmän tavallisen rangaistusuhun kuin tilapäisten rikosten esiintymisen kautta.* Siitä käy ilman muuta ilmi, että mitä enemmän on rangaistuksia uhkaamassa sitä useampia rikoksia se aiheuttaa. Ja tämän onkin yleensä meidän aikamme lainsäädäntö tunnustanut ottamalla tehtäväkseen supistaa rangaistuksia niin pitkälle kuin mahdollista. Kaikkialla, missä niin on tehty, ovat tulokset olleet mitä

parhaat. Mitä vähemmän rangaistuksia, sitä harvempia rikoksia. Kun rangaistukset viimein on poistettu, lakkaavat rikoksetkin tai, mikäli niitä vielä esiintyy, pidetään niitä valitettavina mielenhäiriön oireina, mikä taas on parannettava hyvällä hoidolla jättämällä potilas lääkärin huostaan. Sillä ne, joita meidän päivinämme sanotaan rikoksentekeijöiksi, eivät itse asiassa ole mitään rikoksellisia. Ei synti, vaan puute on meidän aikamme rikoksien äiti. Siitä juuri johtuu, että meidän rikoksentekeijämme luokkana sielullisessa suhteessa niin vähän herättävät mielenkiintoa. He eivät ole mitään hävettäviä Macbethoja tai kauhistuttavia Vautrineja. He ovat juuri sitä, mitä samanarvoiset tusinaihmiset olisivat, jollei heillä olisi kylliksi syötävää. Kun yksityisomaisuus on poistettu, ei enää tule olemaan välttämätöntä tai tarpeellista tehdä rikosta; ne tulevat lakkaamaan. Tietenkään eivät kaikki rikokset kohdistu omaisuuteen, vaikka nämä rikokset kylläkin ovat sellaisia, joita Englannin lain mukaan, mikä antaa enemmän arvoa ihmisen omaisuudelle kuin sille mitä hän on, rangaistaan mitä julmimmalla tavalla ja kaikkein ankarimmin, mikäli murhaa ei oteta lukuun ja kuolemanrangaistusta pidetään yhtä huonona kuin kuritushuonetta, mistä muuten meidän rikoksentekeijämme ovat toista mieltä. Mutta vaikkapa joku rikos ei kohdistuisikaan omaisuuteen, saattaa se silti johtua siitä kurjuudesta, katkeruudesta ja alennuksesta, mitä meidän nurinkurinen yhteiskuntamme, jossa yksityisomaisuus vallitsee, synnyttää, ja tulee niin ollen häviämään, kun tämä järjestelmä poistetaan. Kun jokaisella yhteiskunnan jäsenellä on niin paljon kuin hän tarvitsee eikä hänen kanssaihmisistään kukaan häntä loukkaa, ei hänelläkään ole mitään aihetta vahingoittaa muita. Kateus, mistä meidän aikamme niin äärettömän monta rikosta saa alkunsa, on tunne, joka on tarkoin sidottu meidän omaisuuskäsitteeseemme; sosialismin ja individualismin toteutuessa on se katoava. Sillä huomattava on, että kateus on ihan täydellisesti tuntematon ilmiö kommunististen heimojen keskuudessa.

Jos nyt siis valtio ei saa hallita, saattaa kysyä, mitä sen sitten tulee tehdä. Valtion tulee olla vapaaehtoinen yhdistys, joka järjestää työn ja tuotannon sekä huolehtii välttämättömän tavarainjaosta. *Valtion tulee tehdä hyödyllistä, yksilön taas kaunista.* Kun olen käyttänyt sanaa työ, en voi olla huomauttamatta vielä siitä, että meidän aikamme puhutaan ja kirjoitetaan paljon tyhmyyksiä ruumiillisen työn muka arvokkuudesta. Mikään ruumiillinen työ ei sinänsä ole arvokasta, vaan päinvastoin ylipäänsä vielä alentavaakin. Ihmiselle on henkisyyden ja siveyden kannalta katsoen häpeällistä tehdä sellaista, mikä ei häntä huvita, ja monenlaiset työt ovat varsin ikäviä askarteluja, jollaisina niitä myös tulisi pitää. Sellainen vastenmielinen toimi on esimerkiksi yhtämittaa kahdeksan tuntia päivässä lakaista vaivalloista katupalasta ankarassa itätulessa. Minun mielestäni sitä on mahdotonta lakaista, jos otetaan varteen henkinen, siveellinen tai edes ruumiillinen arvokkuus. Lakaista sitä ilolla olisi ihan kauheata. Ihmisellä on vähän parempikin tarkoitus kuin poistaa likaa. Sellaista työtä varten täytyy olla kone.

Minä en epäile, etteikö se aika tulisi. Tähän asti on ihminen enemmän tai vähemmän ollut koneen orja; jotain naurettavan surkeata täytyy olla siinä tosiasiasa, että ihminen niin pian kuin hän oli keksinyt koneen, joka helpotti hänen työtään, alkoi kärsiä puutetta. Joku yksityinen omistaa nyt koneen, joka työskentelee viidensadan ihmisen edestä. Viisisataa ihmistä joutuu sen kautta työttömäksi, ja kun ei heidän työvoimaansa tarvita, joutuvat he näkemään nälkää ja ryhtyvät varastamaan. Yksityinen ottaa haltuunsa koneen tuotannon ja pitää sen, jolloin hän omistaa viisisataa kertaa enemmän kuin hänellä pitäisi olla — ja, mikä on vielä tärkeämpi, todennäköisesti paljon enemmän kuin hän tarvitsee. Jos taas kone olisi kaikkien omaisuutta, olisi siitä kaikille hyötyä. Siitä olisi yhteiskunnalle mitä suurin hyöty. Kaikki mekaaninen, yksitoikkonen ja voimia kysyvä työ, joka pakottaa ihmisen tekemisiin vastenmielisten esineiden kanssa ja olemaan tympäseissä tilanteissa, on tehtävä koneella. Koneen täytyy työskennellä meitä varten hiilikaivoksissa ja suorittaa muutamia terveydellisiä palveluksia, sen tulee olla lämmittäjänä laivoissa ja puhdistaa katuja sekä sadeilmalla toimittaa kaupunginpalvelijan tehtäviä, sanalla sanoen tehdä kaikki, mitä on epämukavaa. *Nyt työntää kone ihmiset syrjään, oikeissa olosuhteissa se on palveleva heitä.* Ei ole epäilemistäkään, etteikö tulevaisuus kuulu koneelle. Kuten puu kasvaa talonpojan maassa, siten on konekin suorittava kaiken välttämättömän ja epämukavan työn ihmiskunnan jalosti huvitellessa tai levätessä — ei työ, vaan lepo on ihmisen määrä! — ihmiskunnan luodessa kauniita esineitä tai lukiessa kauniita asioita tai aivan yksinkertaisesti katsellessa maailmaa ihmetellen ja nauttien. Asianlaita on nimittäin niin, että sivistys tarvitsee orjia. Siinä suhteessa olivat kreikkalaiset aivan oikeassa. Jollei ole orjia, jotka tekevät vastenmielisen, tympäsevän ja vaikean työn, on sivistys ja kehitys melkein mahdoton. Mutta ihmisen orjuuttaminen on epäoikeudenmukaista, epävarmaa ja alentavaa. Mailman tulevaisuus on oleva mekaanisten orjien varassa, koneen orjuuttamisessa.

Kun sivistyneet ja oppineet miehet voivat jättää käymästä kurjissa köyhien majoissa jakamassa huonoa kaakaota ja vielä huonompia vaatteita puolikuolleille ihmisille, niin silloin saavat he juuri sitä kallisarvoista lepoa, mikä tekee heille mahdolliseksi ajatella ihmeellisiä ja ihania asioita omaksi ja kaikkien muiden iloksi.

Jokaiseen kaupunkiin tai, mikäli tarve vaatii, jokaiseen taloon perustetaan isoja voima-asemia, joista saatavaa voimaa ihminen voi tarpeen mukaan muuttaa lämmöksi, valoksi tai liikkeeksi. Onko tämä

saavuttamattomissa? Ei kannata katsoa maailman karttaa, mihin ei Utopia-maata ole merkitty, sillä siitä on poissa se ainoa niemi, mihin ihmiskunta ikuisesti on laskeva maihin. Ja kun ihmiskunta on päässyt niin pitkälle, on se pyrkivä yhä eteenpäin parempaan maahan ja kääntävä purjeensa sinne. Eteenpäinpyrkiminen on unelmien toteutumista.

Sanoin vast'ikään, että yhteiskunta on koneiden avulla huolehtiva hyödyllisistä esineistä ja että yksilöt tuovat esille kaunista. Tämä ei ole ainoastaan välttämätöntä, vaan ainoa mahdollisuuskin saavuttaa niin toinen kuin toinenkin. Yksilö, jonka täytyy tehdä esineitä toisen käytettäväksi ja siinä ottaa huomioon heidän tarpeensa ja toivomuksensa, ei työskentele halusta eikä niin ollen voi panna työhön parasta itsestään. Kaikkialla, missä yhteiskunta tai yhteiskuntaryhmä taikka hallitus yrittää antaa määräyksiä taiteilijalle siitä, mitä hänen on tehtävä, joutuu joko koko taide hunningolle tai muuttuu kovin kaavamaiseksi taikka sitte laskee tavallisen jokapäiväisen käsityön tasolle. *Taideteos on erikoisen luonteen erinomainen luomus. Sen kauneus johtuu siitä tosiasiaista, että taiteilija on sitä mitä hän on. Sillä ei ole mitään tekemistä sen kanssa, että muut tarvitsevat sitä mitä he tarvitsevat.* Itse asiassa lakkaa taiteilija olemasta taiteilija kohta, kun hän kiinnittää huomiotaan muiden tarpeisiin ja koettaa tyydyttää heitä, hänestä tulee ikävyyttävä tai huvittava käsityöläinen, kunnioitettava tai epärehellinen kauppias. Hän ei voi enää vaatia, että häntä pidetään taiteilijana. *Taide on valtavin yksilöllisyyden esiintymismuoto, mitä maailma tuntee.* Ja minä tahtoisin sanoa vielä, että se on ainoakin sellainen. Rikokseenkin nähden, joka visseissä olosuhteissa voi edistää yksilöllisyyttä, täytyy ottaa lukuun muut ihmiset ja vaivata itseään heidän tähtensä. Se kuuluu toiminnan alalle. Mutta taiteilija voi yksinensä vaivaamatta itseään muiden ihmisten takia ja kenenkään häiritsemättä luoda jotain kaunista; ja jollei hän tee sitä juuri omaksi huvikseen, ei hän ylipäänsä ole mikään taiteilija.

Ja huomattava on, että juuri se tosiasia, että taide on niin valtava yksilöllisyyden esiintymismuoto, saa yleisön koettamaan vaikuttaa siihen, mikä on yhtä epämoralista kuin naurettavaakin, yhtä turmelevaa kuin halveksittavaakin. Kuitenkaan se ei ole tykkänään sen syy. Yleisö on kaikkina aikoina saanut huonon kasvatuksen. Sen tähden se vaatii, että taiteen tulee olla yleistajuista, tyydyttää sen mauttomuutta, mielistellä sen järjetöntä turhamaisuutta, sanoa sille samaa mitä sille on ennen sanottu, näyttää sille sellaista mitä se ei väsy katselemaan, huvittaa sitä kun se on tullut pahalle tuulelle liiasta syömisestä, viihdyttää sitä kun se on alkanut epäillä omaa tyhmyyttään. *Mutta taiteen ei pitäisi koskaan pyrkiä olemaan yleistajuista, vaan yleisön tulisi koettaa olla taidetta ymmärtävää.* Siinä on suuri ero. Jos sanottaisiin tutkijalle, että tulokset hänen kokeistaan ja ne loppupäätelmät, mitkä hän on tekevä, eivät saa olla ristiriidassa yleisen käsityksen kanssa tutkittavasta aineesta tai hämmentää kansan luuloa siitä taikka häiritä niiden ihmisten rauhaa, jotka eivät tiedä tieteestä mitään, jos sanottaisiin filosofille, että hänellä on täysi oikeus kehittää ajatuksiaan mitä korkeimmalle, jos hän vain tulee samaan tulokseen kuin nekin, jotka eivät ylipäänsä ole ajatelleet mitään, niin — tottavie meidän aikamme tutkija ja ajattelija nauraisivat tälle. Mutta itse asiassa ei ole vielä kauan siitä, kun filosofia samoin kuin taidekin joutuivat palvelemaan raakaa mielivaltaa ja yhteiskunnassa vallitsevaa tietämättömyyttä, jolloin ne tukivat kirkon ja valtion arvovaltaa, niiden vallanhimoa ja hirmuvaltaa. Nyt me kyllä olemme jo suuressa määrin päässeet rauhaan näistä sekä yhteiskunnan että kirkon ja hallituksen puolelta tehdyistä yrityksistä sekaantua yksilöllisen ajattelun alalle, mutta sellainen ilkeävalta rehoittaa yhä yksilöllisen mielikuvituksen ja taiteen alalla. Vieläpä on siitä hyvin vaikea päästä eroonkin, sillä siksi häikäilemätöntä se on.

Englannissa on sellainen taide korkealla, mitä yleisö ei suosi. Lyriikka on esimerkkinä siitä, mitä tarkoitan. Meillä on Englannissa saatu aikaan mitä ihanin lyriikka, koska yleisö ei lue sitä eikä siis myöskään voi vaikuttaa siihen. Yleisön tapana on pilkata runoilijoita, koska nämä ovat yksilöllisiä, mutta kun se on tehty, jäävät he rauhaan. Romaani- ja näytelmäkirjallisuuteen taas, mitkä taiteenhaarat ovat yleisön suosiossa, on kansan auktoriteetilla ollut kerrassaan nurinkurinen vaikutus! Ei missään maassa ole niin surkeasti kirjoitettua kaunokirjallisuutta, niin epämiellyttävää ja kehoaa työtä romaanien muodossa, niin huonoja ja halpamaisia näytelmäkappaleita kuin Englannissa. Kansan mittapuu on sellainen, että taiteilijain täytyy sen alle taipua. On sekä liian helppoa, että liian vaikeata olla pidetty romaaninkirjoittaja. Se on liian helppoa siksi, että yleisön vaatimukset aiheeseen ja juoneen, tyyliin ja henkilöihin sekä elämän ja kirjallisuuden käsittelyyn nähden ovat täytettävissä hyvin pienillä kyvyillä ja vähällä sivistyksellä. Se on liian vaikeata siksi, että taiteilijan vastatakseen sellaisia vaatimuksia täytyy tehdä väkivaltaa luonteelleen, kirjoittaa huvittaakseen huonosti kasvatettuja ihmisiä eikä omasta taiteellisesta harrastuksestaan ja siten tukahduttaa oma yksilöllisyyden kaipuunsa, unohtaa kehityksensä ja hävittää kaikki arvokas itsestään. Näytelmäkirjallisuuden laita on hieman toisin; teatterilyrisö pitää kyllä jokapäiväisistä, mutta ei kömpelöistä kappaleista, ja pila- ja huvinäytelmät, nuo molemmat yleisesti suositut muodot, ovat pitkälle kehittyntä taidetta. Englannissa voidaan tosiaankin kirjoittaa jotain hurmaavaa pila- ja huvinäytelmien muodossa, ja tällä alalla on taiteilijalla suuri vapaus. Vasta kun tullaan näytelmäkirjallisuuden korkeampiin muotoihin, voidaan havaita ne vahingolliset seuraukset, jotka johtuvat yleisestä mausta. Varsinkin kaikki, mikä on uutta, on yleisölle vastenmielistä. Kaikki yritykset, jotka tarkoittavat uusien aiheiden omaksumista taiteessa, ovat yleisölle epämieluisia, ja kuitenkin riippuu taiteen olemassaolo ja kehitys hyvin paljon aiheiden jatkuvasta uudistumisesta.

Mikään uusi ei viehätä yleisöä, koska se ahdistaa sitä. Siinä näet esiintyy jonkinlaista yksilöllisyyttä — omintakeisuutta taiteilijan puolelta, kun hän valitsee vapaasti aiheensa ja käsittelee sitä niin kuin itse hyväksi näkee. Yleisön suhtautumista siihen ei niin ollen voisi muulla tavalla käsittääkään. Taide on yksilöllistä, ja yksilöllisyys on hävittävä ja rikkirepivä voima. Siinä on sen tavaton merkitys. Sillä mitä se pyrkii hävittämään, on tyyppien yksitoikkoisuutta, tottumuksen orjuutusta, tavan tyranniutta ja ihmisen alentamista koneeksi. Taiteessa miellyttää yleisöä se, mikä on ollut ja mennyt, ei siksi, että se sinänsä olisi miellyttävää, vaan siksi, ettei sitä voida muuttaa. Yleisö hotkasee klassikkonsa nahkoineen päivineen maistamatta niitä koskaan. Se pitää niitä välttämättömyytenä, ja kun se ei voi päästä niistä, puhuu se niiden johdosta pötyä hyvin vakavan näköisenä. Merkillistä kyllä tai — miltä kannalta asiaa katsotaankin — ei lainkaan merkillistä, että tämä tunnustus itse asiassa on suureksi vahingoksi klassikoille. Raamatun ja Shakespearen tolkutun ihailu Englannissa on esimerkkinä siitä, mitä tarkoitan.

Raamattuun nähden riippuu tietysti kaikki kirkon arvovallasta ja vaikutuksesta, joten sen asian voin siis tässä ilman muuta sivuuttaa. Mutta mitä Shakespeareen tulee, niin on päivän selvää, ettei yleisö älyä hänen kauneuksiaan paremmin kuin heikkouksiaanakaan. Sillä jos ihmiset ymmärtäisivät hänen kauneutensa, eivät he asettuisi vastustamaan näytelmäkirjallisuuden jatkuvaa kehitystä. *Asian laita onkin niin, että yleisö käyttää jonkun maan klassikkoa itse asiassa ehkäisemässä taiteen edelleen kehittymistä.* Se tekee klassikoista vain asiantuntijoita. Se koettaa niiden avulla ehkäistä taiteen vapaata ilmenemistä uusissa muodoissa. Se kysyy jokaiselta kirjailijalta, miksei hän kirjoita niin kuin se tai se, jokaiselta maalarilta, miksei hän maalaa niin kuin se tai se, ja unohtaa ihan tykkänään sen tosiasian, että jokainen, joka tekisi siten, lakkaisi olemasta taiteilija. Kauneuden terve muoto on sille vastenmielinen. Joka kerta, kun se näkee jotain sellaista, ällistyy se ja kiihtyy niin, ettei se osaa sanoa muuta kuin, että taideteos on joko käsittämätön tai säädytön. Mitä se sillä tarkoittaa, on yksinkertaisesti selitetty. Kun se sanoo, että jokin teos on aivan käsittämätön, on se ymmärrettävä niin, että taiteilija on sanonut tai tehnyt jotain kaunista, mikä on uutta, ja kun se sanoo, että jokin teos on aivan säädytön, on se taas ymmärrettävä niin, että taiteilija on sanonut tai tehnyt jotain kaunista, mikä on totta. Edellinen arvostelu koskee siis tyyliä, jälkimäinen taas aihetta. Mutta tavallisesti käyttää se näitä sanoja hyvin häilyvästi, kuten tavallinen rahvas käyttää katukiviä. Esimerkin vuoksi mainittakoon, ettei tällä vuosisadalla ole ainoatakaan todellista runoilijaa tai suorasanaista kirjailijaa, jota brittiläinen yleisö ei olisi kunnioittanut säädyttömyyden tunnustuksella, mikä tunnustus muuten Englannissa merkitseekin todellisuudessa samaa kuin akatemiaan ottaminen kaikkia muodollisuuksia noudattaa Ranskassa, niin että jumalan kiitos sellaisen laitoksen perustaminen meillä Englannissa on ihan tarpeeton. Luonnollisesti on yleisö erittäin hyväntahtoista käyttäessään tätä sanaa. Että se kutsui Wordsworth'in säädyttömäksi runoilijaksi, ei voitu muuta kuin odottaa. Wordsworth oli runoilija. Mutta että se kutsui Charles Kingsleytä säädyttömäksi romaanikirjoittajaksi, on ihmeellistä. Kingsleyn suorasanaainen esitys ei ollut niin erittäin hyvää. Mutta mitäs, kun kerran on sana, niin käytetään sitä niin hyvin kuin osataan. Taiteilija ei luonnollisestikaan sen kautta anna johtaa itseään harhaan. Todellinen taiteilija on ihminen, joka aina luottaa itseensä siksi, että hän aina on oma itsensä. Minä voin ymmärtää, että taiteilijan, joka Englannissa julkaisee teoksensa ja sille heti saa yleisön tunnustuksen sanomalehtien kautta täysin käsitettävänä ja ylevän moraalisen teoksena, täytyy tosissaan kysyä itseltään, onko hän todella ollut oma itsensä ja eikö teos niin ollen ole hänelle ihan arvoton tai ainakin toisarvoinen, jollei suorastaan taiteellisesti arvoton.

Pari muutakin lisää on vielä viime vuosien aikana tullut siihen varsin köyhään haukkumasanastoon, joka on yleisön käytettävänä taidetta vastaan. Nämä sanat ovat "sairaalloinen" ja "teennäinen". Viimemainittu ei ilmaise muuta kuin häviävän sienen raivoa kuolemattomia, hurmaavan kauniita ja sanomattoman ihania kämmeköitä kohtaan. Se on kunnianosoitus, jolla ei ole mitään merkitystä. "Sairaalloinen" sana kaipaa kuitenkin lähempää tarkastusta. Se on oikein huvittava sana, niin kummallinen, että ne, jotka käyttävät sitä, tuskin ymmärtävät, mitä se merkitsee.

Mitä se sitten merkitsee? Mikä on terve ja mikä sairaalloinen taideteos? — Kaikki lausunnot, jotka me annamme jostain taideteoksesta, koskevat, mikäli teemme sen oikein, joko tyyliä tai aihetta taikka sitten molempia niitä. Tyyliä puolesta on taideteos terve, kun aineesta, mitä siihen on käytetty — oli se sitten joko sanoja tai pronssia, värejä tai norsunluuta — kuvastuu kauneus, jolla on esteettinen vaikutus. Aiheensa puolesta taas on taideteos terve, kun aiheen valinta on tapahtunut taiteilijan mielenlaadun mukaan ja välittömästi hänestä lähtenyt. Lyhyesti sanoen: taideteos on terve, kun siinä esiintyy niin hyvin täydellisyyttä kuin henkilöllisyyttäkin. — Luonnollisestikaan ei taideteoksessa voida eroittaa muotoa ja sisältöä, ne kun aina ovat yksi ja sama. Mutta tutkimuksen kannalta voimme silti hetkeksi jättää huomioon ottamatta tuon esteettisen näkökannan, jakamattomuuden, ja ajattelijan tapaan käsitellä sitä ikäänkuin ne olisivat erillisiä. Sairaalloinen on toiselta puolen taideteos, kun sen tyyli on tavallista, punottua ja jokapäiväistä, ja kun sen aihe on huolellisesti valittu sitä silmällä pitäen, että yleisö maksaa taiteilijalle siitä, jolloin hän on ryhtynyt työhönsä ei huvin vuoksi, vaan palkan takia. *Itse asiassa onkin suosittu romaani, jota yleisö sanoo terveeksi, aina läpeensä sairaalloinen tuote, kun taas romaani, jota yleisö sanoo sairaalloiseksi on aina kaunis ja terve taideteos.*

Lienen sentään tehnyt väärin yleisöä kohtaan, kun olen supistanut sen sanavaraston niin vähiin kuin sanoihin: "käsittämätön", "säädytön", "teennäinen" ja "sairaallinen". Sillä on vielä yksi sana, jota se käyttää, vaikka harvoin, nimittäin: "alhainen". Tämän sanan tarkoitus on niin selvä, ettei se kehtaa sitä usein käyttää. Mutta yhä silloin tällöin se esiintyy, näkeepä sen joskus sanomalehdissäkin. Taiteesta puheen ollessa se on tietysti naurettava sana. Sillä mitä on alhaisuus muuta kuin sielun tila tai ajatuksenjuoksu, jota ei voida selittää. Yleisöön kuuluvat ovat kaikki alhaisia, sillä yleisö ei osaa ilmaista käsitystään mistään. *Taiteilija ei ole koskaan alhainen, hän ilmituo kaikki.* Hän on aiheensa yläpuolella ja luo siten verrattomia taiteellisia teoksia. Sanoa taiteilijaa alhaiseksi sen takia, että hän käsittelee alhaisuutta aineena, on yhtä mieletöntä kuin olisi kutsua Shakespeare'ia pahamaineiseksi sen perusteella, että hän on kirjoittanut kuningas Learin.

Suurin piirtein katsottuna on taiteilijalle Englannissa joksikin hyödyksi, jos hänen kimppuunsa hyökätään. Hänen yksilöllisyytensä tulee sen kautta karaistuksi, hänestä tulee vielä enemmän oma itsensä. Nämä hyökkäykset ovat kylläkin hyvin karkeita, hävyttömiä ja halpamaisia, mutta kun kaikki käy ympäri, ei kukaan taiteilija odotakaan hienotunteisuutta jokapäiväisiltä henkilöiltä, paremmin kuin kirjoitustaitoakaan rihkamahienostolta. Tyhmyys ja ilkeämielisyys ovat nykyaikaisen elämän kaksi tavallisinta ilmiötä. Se on valitettavaa kyllä, mutta mitään sille ei mahda. Siinä on tutkimusainehistoa, kuten missä tahansa muuallakin. Ja vain lojaalista, on jos meidän aikamme sanomalehtimiehiin nähden toteamme, että he aina kahden kesken pyytävät taiteilijalta anteeksi sen johdosta, mitä he ovat julkisuudessa kirjoittaneet häntä vastaan.

Minun tarvitsee tuskin sanoa, etten hetkeäkään valittele sitä, että yleisö ja sanomalehdistö käyttää väärin tätä sanaa. Sillä minä en tosiaankaan voi käsittää, kuinka ne lainkaan osaisivat oikein arvostella taidetta, jonka ymmärtämystä niiltä puuttuu. Minä vain totean tämän väärinkäytön, jolloin sen syykin on helposti selitettävissä samoin kuin koko ilmiön merkityskin. Me palaamme takaisin tuohon barbaariseen auktoriteetti-käsitteeseen. Se johtaa meidät näkemään sellaisen yhteiskunnan luontaisen kyvyttömyyden, joka itsevaltaisen hallituksen kautta on liiaksi turmeltunut voidakseen ymmärtää tai antaa arvoa yksilöllisyydelle. Sanalla sanoen, väärinkäyttö johtuu siitä epätäydellisyydestä ja ymmärtämättömyydestä, mikä ilmenee yleisessä mielipiteessä, joka on hyväntahtoinen ja pahansuopa, kun se tahtoo ohjata ihmisten toimintaa, mutta ilkeä ja pirullinen, kun se koettaa sekaantua henkisen työn ja taiteen alalle.

Oikeastaan voidaankin pikemmin puolustaa kansan väkivaltaa kuin sen ajatuskantaa. Sillä edellinen voi olla hyvää ja kaunista, kun taas jälkimäisen pakostakin täytyy olla tyhmää. On usein sanottu, ettei väkivallalla voida mitään ratkaista. Se riippuu kuitenkin tykkänään siitä, mitä tahdotaan ratkaista. Useat hyvin tärkeät kysymykset, kuten henkilökohtaisen komennon säilyttäminen Englannissa ja läänitysaatelin pysyttäminen Ranskassa, on viime vuosisatojen aikana ratkaistu yksinomaan aineellista voimaa käyttämällä. Juuri väkivaltainen toiminta on vallankumouksessakin se, joka hetkeksi sallii kansan esiintyä suuremmoisesti ja loistavasti. Mutta onneton oli se päivä, jolloin kansa huomasi, että kynä on parempi ase kuin katukivi. Silloin se haki ja löysi heti sanomalehtimiehet, kehitti heitä ja teki heistä työkalujaan. Sitä ei voi muuta kuin valittaa. Katusulkujen takana on sentään paljon jaloa ja sankarillista, mutta mitä on pääkirjotusten takana? Tuskin muuta kuin luulottelua, tyhmyyttä, teeskentelyä ja tyhjänpäiväistä lavertelua. Ja kuitenkin nämä yhdessä muodostavat pelottavan voiman, nykyaikaisen määrääjävallan.

Ennen muinoin oli ihmisillä kidutuspenkkejä, nyt heillä on sanomalehdet. Totta kyllä, että se on edistystä sekin. Mutta silti on asianlaita yhä perin huonosti ja vaikuttaa alentavasti. Joku — muistaakseni Bruke? — on kutsunut sanomalehdistöä neljänneksi säädäksi. Se olikin epäilemättä oikein hänen aikanaan. Mutta meidän aikanamme on se oikeastaan ainoa sääty. Se on syönyt nuo kolme muuta. Aatelisto ei puhu mitään, piispoilla ei ole mitään sanomista eikä myöskään alahuoneella, joka sen itsekin sanoo. Sanomalehdistö hallitsee meitä. Amerikan presidentti on neljä vuotta ruorissa, mutta sanomalehdistö on vallassa aina ja ikuisesti. Onneksi on Amerikan sanomalehdistö sentään antanut tuon ylivallan johtaa itsensä äärimmäiseen raakuuteen ja hävyttömyyteen. Luonnollisena seurauksena siitä on ollut voimakas vastustus. Sille nauretaan tai käännetään ylenkatseella selkä, aina sen mukaan, minkälainen luonne asianomaisella henkilöllä on. Se ei enää ole sellainen mahti kuin ennen. Siihen ei suhtauduta vakavasti. Meillä sitävastoin sanomalehdistö, se kun muutamia harvoja tapauksia lukuunottamatta ei ole ottanut tavakseen mennä liiallisuuksiin, näyttää vielä huomattavaa osaa ja on yhä todellinen mahti. Se tyrannius, mitä se harjoittaa ihmisten yksityiselämään nähden, on minun mielestäni äärettömän suuri. *Tämä johtuu siitä, että yleisön uteliaisuudella ei ole mitään rajaa. Yleisö tahtoo tietää kaikki, yksinpä senkin, mikä on tietämisen arvoista.* Sanomalehdistö taas, joka tuntee tämän tosiasian, tyydyttää kysyntää kauppamiehen tavoin. Ennen muinoin naulasi yleisö sanomalehtimiehen korvat pumppuun kiinni. Se oli hyvin rumasti tehty, se. Mutta nyt naulaavat sanomalehtimiehet itse korvansa avaimenreikään kiinni. Se on vielä paljon huonompaa. Ja mikä pahinta on, on se, että ne sanomalehtimiehet, jotka ansaitsevat eniten moitetta, eivät suinkaan ole pilalehtien pakinoitsijat. Kaikkein vahingollisimmat ovat nuo vakavat ja raskasmieliset sanomalehtimiehet, jotka

tapansa mukaan paljastavat jonkun tapauksen suuren valtiomiehen yksityiselämästä, miehen, jolla on joku valtiollinen asia ajettavanaan tai joka on jonkun valtiollisen mahdin luoja, ja jättävät tämän tapauksen julkisuuden seulottavaksi saadakseen mikäli mahdollista yleisön sanomaan painavan sanansa sen johdosta ja ryhtymään kaikin tavoin vastustamaan häntä, hänen puoluettaan ja maataankin, mikä ei ole muuta kuin diktaattorin osan näyttelemistä, kansan saattamista naurunalaiseksi, moukkamaiseksi ja vahingolliseksi. Yleisölle ei pitäisi ilmoittaa mitään ihmisten yksityiselämästä, se ei sille kuulu. Ranskassa onkin siinä suhteessa jo päästy paremmalle kannalle. Siellä ei esimerkiksi avioliittojutussa saa julkaista yksityiskohtaisia tietoja yleisön huviksi tai parjaushalun tyydyttämiseksi. Yleisö saa tietää vain, että ero on päätetty myöntää toisen tai toisen vastapuolen vaatimuksesta, siinä kaikki. Ranskassa siis rajoitetaan sanomalehtimiehen vapautta, kun taas taiteilijan vapaus on melkein rajoittamaton. *Englannissa taas on sanomalehtimiehellä aivan täysi vapaus, mutta taiteilijan vapaus sitävastoin on hyvin rajoitettu.* Yleinen mielipide Englannissa — sanottakoon se suoraan — koettaa ehkäistä, pidättää ja polkea miestä, joka luo kauneusarvoja, mutta pakottaa sanomalehtimiehet levittämään itselleen juttuja, jotka ovat sekä rumia että vastenmielisiä ja tympäseviä, mistä on seurauksena se, että meillä on maailman jokapäiväisimmät sanomalehtimiehet ja vaatimattomimmat lehdet. Ei ole ensinkään liioiteltu, jos sanoo, että tämä johtuu pakosta. Joku osa sanomalehtimiehistä saattaa kyllä olla sellaisia, että heitä epämiellyttävien asiain julkaiseminen huvittaa, ja osa on niin köyhiä, että he vaanivat skandaaleja, mistä voivat saada tuloja, mutta on myös olemassa paljon sellaisia sanomalehtimiehiä, jotka ovat sivistyneitä ja hyvän kasvatuksen saaneita ja joille minun mielestäni niin ollen täytyy olla todella vastenmielistä julkaista sellaisia asioita. He tietävät, että on väärin tehdä niin, ja tekevät sen vain siksi, että epäterveet olosuhteet, joissa he harjoittavat ammattiaan, pakottavat heidät siihen. He eivät voi muuta kuin antaa yleisölle mitä se haluaa, kilpailla muiden sanomalehtimiesten kanssa kansan ruokahalun tyydyttämisessä hankkimalla niin väkevää ruokaa kuin mahdollista. Se on jokaiselle sivistyneelle henkilölle hyvin alentavaa, ja minä en epäile, etteivätkö useimmat heistä sitä elävästi tunne.

Mutta jättäkäämme tämä puoli asiasta, joka on niin likainen, ja palatkaamme kysymykseen kansan vaikutusvallasta taideoasioissa, millä minä ymmärrän yleistä mielipidettä, joka määrää taiteilijalle muodon mitä hän on käyttävä, tavan ja suunnan, mitä hän noudattaa, ja aineen, mistä hän teoksensa valmistaa. Olen sanonut, että Englannissa se taide, jota ei kansa suosi, on parhaalla kannalla. Näytelmäkirjallisuuteen nähden, joka on sen suosima, onkin huomattava, että ne saavutukset, mihin siinä viimeisten viidentoista vuoden aikana on päästy, ovat luettavat muutamien yksilöllisten taiteilijain ansioksi, jotka eivät taipuneet ottamaan joukkojen mauttomuutta ohjeekseen tai pitämään taidetta vain tarjonnasta ja kysynnästä riippuvana asiana. Loistavalla ja elävällä henkilöllisyydellään, väririkkaalla tyyllillään, tavattomalla luomiskyvyllään ja taidollaan mukailla, olisi Irving, jos hänellä olisi ollut tarkoituksena tehdä vain yleisön mieliksi, voinut esittää mitä hupaisempia kappaleita mitä näppärämmällä tavalla ja hankkia sillä niin paljon menestystä ja rahaa kuin kukaan vain koskaan voi haluta. Mutta se ei ollut hänen tarkoituksensa. Hänen tarkoituksensa oli oman täydellisyytensä toteuttaminen taiteilijana määrättyillä ehdoilla ja määrättyä muotoa noudattaen. Ensin kääntyi hän vain harvojen puoleen, nyt hän on kasvattanut jo monta. Hän on istuttanut makua ja muokannut luonnetta. Yleisö arvostelee äärettömiksi hänen taiteelliset saavutuksensa. Minä kysynkin sen johdosta usein itseltäni, tietääkö yleisö, että näistä saavutuksista saadaan kiittää juuri sitä tosiasiaa, että hän seurasi omaansa eikä sen mittapuuta. Yleisön mittapuun mukaan olisi Lyceumteatterista tullut toisen luokan teatteri, kuten niin monesta muusta Lontoon teatterista. Jos se tietää tämän tai ei, joka tapauksessa jää kuitenkin tosiasiaksi se, että yleisön makua ja taipumuksia voidaan jossain määrin muokata ja että yleisöllä siinä suhteessa on edellytyksiä kehittyä. Kysymys on siis siitä, miksei yleisö enemmän tule osalliseksi kulttuurista? Sillä täytyy olla syynsä, jotain on sen tiellä?

Esteenä tässä suhteessa on se, että yleisö tahtoo olla määräjänä taiteilijoihin ja taideteoksiin nähden, sanottakoon se vieläkin kerran. Monessa teatterissa, kuten Lyseum- ja Haymarket-teattereissa, näyttää yleisö saavan hyvän vaikutuksen. Näissä teattereissa on kummassakin ollut yksilöllisiä taiteilijoita, jotka ovat onnistuneet kasvattamaan kuulijakuntansa luonnetta, mihin juuri taide kohdistuu, ja oma kuulijakuntansa taas on jokaisella Lontoon teatterilla. — Minkälaisen pitää siis yleisön luonteen olla, kysyttäne? Vastaanottavaisen, ei muuta.

Jos joku nähdessään taideteoksen tahtoo määrätä jotain sen tai taiteilijan suhteen, niin on hänet vallannut henki, joka tekee hänelle mahdottomaksi tuntea mitään taidenautintoa. *Taideteoksen tulee ottaa katselija valtoihinsa, katselijan täytyy olla pidättyväinen ja vastaanottavainen.* Hänen on oltava soittimena mestarin kädessä. Ja mitä täydellisemmin hän voi luopua omista vanhanaikuisista mielipiteistään, väaristä ennakkoluuloistaan ja tyhmistä päähänpistoistaan sopivaisuuteen ja sopimattomuuteen nähden taiteessa, sitä helpompi hänen on ymmärtää taideteosta ja arvostella sitä. Tämä on tietysti itsestään selvä, mikäli kysymys on vain niistä miehistä ja naisista, jotka muodostavat tavallisen teatteriyhteisön. Mutta sama koskee myös n.s. sivistyneitä. Sillä sivistyneen ajatukset taiteesta ovat luonnollisesti peräisin juuri siitä, mitä taide on ollut, kun taas uusi taideteos viehättää uutuudellaan, t.s. sillä, mitä taide ei ole koskaan ollut, joten siis se, joka arvostelee sitä vanhan

mittapuun mukaan, oikeastaan tulee käyttäneeksi mittapuuta, mistä hänen täydellisyytensä takia olisi päästävä irti. Vain sellainen luonne, joka mielikuvituksen alalla ja avulla kykenee huomaamaan uusia ja kauniita vaikutteita, pystyy arvostelevaan taideteosta. Ja jos kerran asian laita on niin kuvanveistoon ja maalaukseen nähden, niin vielä paremmalla syyllä sen täytyy olla niin sellaiseen taiteenhaaraan kuin näytelmäkirjallisuuteen nähden. Sillä taulu tai patsas eivät ole ristiriidassa ajan kanssa, niissä ei asiajärjestys merkitse mitään. Yhtenä ainoana hetkenä voidaan niistä saada eheä ja kokonainen kuva. Kirjallisuuden laita sitävastoin on toisin. Siinä vaaditaan aikaa ennenkuin yhtenäinen vaikutus voidaan saada aikaan. Siten saattaa näytelmäkappaleen ensimmäisessä näytöksessä tapahtua jotain, jonka tositaiteellinen arvo vasta kolmannessa tai neljännessä näytöksessä selviää katselijalle. Pitääkö meikäläisen kunnan miehen sen takia suuttuman ja yhtymän häiritsemään näyttelemistä tai sättimään taiteilijaa? Ei. Meikäläisen miehen tulee arvonsa mukaisesti pysyä tyynenä ja oppia tuntemaan itsessään sitä ihanaa tunnetta, mikä johtuu hämmästyksestä, odotuksesta ja jännityksestä. Hänen ei pidä mennä teatteriin pilaamaan hyvää tuultaan, vaan hänen tulee käydä teatterissa saamassa taiteellista virikettä. Hänen tulee käydä teatterissa tavoittelemassa toisenlaista mielentilaa, taiteellista luonnetta. Hän ei ole taideteoksen tuomari. Hän on vain mies, joka on tilaisuudessa katselemaan taideteosta ja, jos teos on kaunis, sen vaikutuksesta unohtaa oman itsekylläisyytensä, kaiken sen, mikä häntä vaivaa, olipa se sitten sivistyksestä tai tietämättömyydestä johtuvaa. Tähän näytelmäkirjallisuuden erikoisuuteen ei luullakseni vielä ole kiinnitetty tarpeeksi huomiota. Minä voin vallan hyvin kuvitella mielessäni, että jos "Macbeth'ia" ensi kertaa esitettäisiin nykyaikaiselle Lontoon yleisölle, moni läsnäolija varmaankin tulisi ankarasti ja epäröimättä moittimaan noitien esiintymistä ensimmäisessä näytöksessä, heidän hirvittävää puhetapaansa ja naurettavia sanojaan. Mutta kun koko kappale on ohi, huomataan, että noitien nauru "Macbeth'issa" on yhtä kauheata kuin mielipuolen nauru "Lear'issa". Ainoakaan muu taiteenharrastaja ei tarvitse niin vastaanottavaista mielentilaa kuin juuri näytelmän katselija. Sillä hetkellä, kun hän koettaa käyttää auktoriteettiaan, tulee hänestä ilmi vihollinen taiteelle ja omalle itselleenkin. Taide ei pysähdy siihen, mutta hän itse kärsii sen takia.

Sama pitää paikkansa romaaneihin nähden. Joukkojen auktoriteetti ja sen tunnustaminen ovat varsin haitallisia. Thackeray'n "Esmond" on kaunis taideluoma, mikä johtuu siitä, että hän kirjoitti sen omaksi huvikseen. Muissa romaaneissaan, kuten "Pendennis'issä", "Philip'issä" ja usein myös "Family fair'issa", ajattelee hän sitävastoin liian paljon yleisöä ja pilaa teoksensa välittömästi vetoamalla yleisön myötätuntoon ja suoraan hauskuttamalla sitä. *Todellinen taiteilija ei tunne yleisöä ensinkään, se on hänelle olematon käsite.* Hänellä ei ole hunajaleipiä tai unikkokakkuja nukuttaakseen petoeläimen tai lahjoittaakseen sille mukavan mielentilan. Hän jättää sen kansankirjailijain tehtäväksi. Meillä on nykyään Englannissa verraton romaanikirjoittaja — Georg Meredith. Ranskassa on kyllä suurempia taiteilijoita, mutta siellä ei ole yhtään, jonka elämäkatsomus olisi niin laaja, niin monipuolinen ja niin tosi-mielikuvitusrikas. Venäjällä on myös kertojia, joiden luonne enemmän on kehittynyt ymmärtämään tuskan ja kärsimyksen merkitystä kertovassa runoudessa. Mutta hän on romaanirunouden filosofi. Hänen luomansa henkilöt eivät ainoastaan elä, vaan niillä on elävä sielukin. Me saamme nähdä ne monelta eri puolelta. Ne ovat muutosten alaisia. Niissä on henkeä itsessään ja ympärillään. Niihin on kätkeyty vertauskuvia ja niissä on monen arvoituksen ratkaisu. Ja se joka ne on luonut, nuo ihmeelliset, elävät olennot, loi ne omaksi huvikseen. Hän ei koskaan kysynyt yleisöltä, mitä se halusi, eikä antanut sen määrätä tai vaikuttaa itseensä, vaan kehitti yhä täydellisemmäksi omaa henkilöllisyyttään ja loi oman yksilöllisen teoksensa. Aluksi ei kukaan kääntänyt huomiotaan häneen. Hän ei siitä välittänyt. Sitten antoivat muutamat harvat hänelle tunnustuksensa. Sekään ei häntä muuttanut. Nyt hänellä on jo paljon kannattajia. Mutta hän onkin pysynyt yhä samana. Hän on verraton runoilija.

Toisin ei voi olla taiteellisen koristelunkaan laita. Yleisö on todella kiihkeän itsepintaisesti koettanut pysytellä kiinni siinä, mitä minä pidän suoranaisina jätteinä kansainvälisen jokapäiväisyyden suuresta maailmannäyttelystä, se on takertunut aikaan, joka oli niin kauhea, että talotkin, missä ihmiset elivät, olisivat kelvanneet asunnoiksi vain sokeille. Mutta vähitellen on sentään ryhdytty valmistamaan kauniita esineitä — käsityöläisen kädestä on lähtenyt siroja töitä, taiteilija on sommitellut ihania malleja — ja kauniiden esineiden hyöty ja arvo, niiden merkitys on alkanut selvitä. Yleisö on tietysti ollut suutuksissaan sen johdosta ja raivonnut sekä puhunut tyhmyyksiä koko ajan. Mutta kukaan ei siitä enää ole välittänyt eikä kiinnittänyt siihen huomiotaan. Kukaan ei ole mukaantunut yleisön mielipiteen vaatimuksiin. Ja seuraus siitä on ollut, että nyt on melkein mahdoton löytää uudenaikaista kotia, jossa ei jossakin paikassa huomaisi hyvää makua ja arvoa annetuksi sille, miten asutaan; kaikkialla näkyvät merkkejä siitä, että ymmärretään, mitä kauneus on. Itse asiassa ovatkin kansan asunnot nykyään viehättäviä. Ihmiset ovat jossain määrin jalostuneet. Arvolleen täytyy tunnustaa, ettei tämä tavaton edistys mikä asuntokoristelun alalla kalustamiseen ja muuhun nähden on tehty, silti suinkaan merkitse sitä, että suuren yleisön maku niissä asioissa olisi parantunut. Se johtuu ylipäänsä vain siitä asianlaidasta, että käsityöläiset ovat muuttuneet. Heidät on vallannut sellainen ilo valmistaa kauniita esineitä ja heissä on herännyt sellainen vastenmielisyys kaikkea rumaa ja jokapäiväistä kohtaan, että he ovat antaneet yleisön nääntyä nälkään makuineen. Nykyään olisi mahdotonta sisustaa huonetta, kuten joku vuosi sitten, hankkimalla jok'ainoa esine vanhojen huonekalujen kaupasta, mihin ne ovat joutuneet jostakin kolmannen luokan majatalosta. Sellaisia esineitä ei enää valmisteta. Niin vastahakoista kuin

kansalle onkin tottua kauniisiin esineisiin ympärillään, on sen ollut pakko mukautua siihen. Ihmisten auktoriteettivaatimus on onneksi heille itselleen mennyt siinä suhteessa myttyyn.

Selvää siis on, että kaikki yritykset käyttää määräämisvaltaa taiteeseen nähden ovat pahasta. Voidaan niin ollen kysyä, mikä hallitusmuoto taiteilijalle on paras? Siihen ei ole muuta kuin yksi vastaus. *Edullisin hallitusmuoto, mikä taiteilijalle saattaa olla, on: ei ylipäänsä mitään hallitusta.* Määräämisvalta häneen ja hänen taiteeseensa nähden olisi naurettavaa ajatellakin. Sanotaan kyllä, että rajattomissa yksinvalloissa taiteilijat ovat luoneet kauniita teoksia, mutta se ei pidä ihan paikkaansa. Taiteilijat eivät ole tehneet itsevaltiasten tuttavuutta alamaisina, jotka ovat tyrannin mielivallasta riippuvaisia, vaan kuljeksivina miehinä, maankiertäjinä, jotka ovat olleet voimakkaita henkilöllisyyksiä. Siksi heille on osoitettu vieraanvaraisuutta ja suotu heidän harjoittaa rauhassa luomistyötään. Itsevaltiaan kunniaksi myönnettäköön, että hän ollen yksilö voi omata sivistystä, kun taas rahvaalta, joka on jonkinlainen hirviö, puuttuu sitä. Keisari tai kuningas voi taivuttaa itsensä nostaakseen maalarin pensselin ylös, mutta jos kansanvalta taivuttaa itsensä, tekee se sen heittääkseen likaa hänen teoksensa päälle. Ja kuitenkin ei kansanvallan tarvitse siinä taivuttaa itseään niin syvälle kuin keisarin. Jos se tahtoo tahria taiteilijan teoksen, tarvitsee sen tuskin ensinkään taivuttaa itseään. Mutta on tarpeetonta erottaa yksinvaltiasta rahvaasta, sillä kaikki määräämisvalta on yhtä huonoa.

Itsevaltiaita on kolmenlaisia. Ensiksikin on sellaisia itsevaltiaita, jotka käyttävät maallista valtaa. Toiseksi on sellaisia itsevaltiaita, jotka käyttävät hengellistä valtaa. Ja kolmanneksi on sellaisia itsevaltiaita, jotka yht'aikaa käyttävät valtaa sekä ruumiin että sielun yli. Ensimmäisellä tarkoitan ruhtinasta. Toinen on taas paavi. Ja kolmas on kansa. Ruhtinas voi olla sivistynyt. Monet heistä ovat olleet sellaisia. Silti on ruhtinas vaarallinen. Meidän tulee muistaa vain Dantea Veronan surujuhlassa ja Tassoa Ferraran hullujenhuoneessa. Taiteilijain on parempi pysyä erillään ruhtinaista. Paavi voi niinkään olla sivistynyt. Monet paavit ovat olleet sellaisia, huonotkin. Huonot paavit rakastivat taidetta melkein yhtä tuskallisesti kuin hyvät paavit vihasivat ajattelemista. Ihmiskunta saa kiittää paljosta huonoja paaveja. Hyvillä paaveilla on omillatunnoillaan kauhea velka ihmiskunnalle. Mutta vaikkapa Vatikaani onkin säilyttänyt tulisen puhetautensa ja menettänyt loistavan sädekehänsä, on taiteilijan kuitenkin parempi pysyä erillään paaveista. Oli paavi, joka sanoi eräässä kardinaalikokouksessa Cellinistä, ettei tavallinen oikeus eikä arvostelu soveltunut sellaiseen mieheen kuin hän. Mutta se oli myös paavi, joka pani Cellinin vankeuteen ja piti siellä, kunnes tämän sielu riivaantui. Hän sai silloin näkyjä ja kuvitteli kultaisen auringon tunkeutuvan huoneeseensa ihastuen siitä niin, että yritti paeta; kivuttuaan tornista torniin hän viimein aamun koittaessa putosi ja loukkasi itsensä pahasti. Oli onni, että eräs viinitarihuri löysi hänet silloin ja toimitti miehen luokse, joka ollen kauneuden ihailija otti hänet hoivaansa. — Paavit ovat vaarallisia. Ja kansa — mitä sitten oikein voidaan sanoa siitä ja sen ylivallasta. Kukaties siitä on jo puhuttu kylliksi. Tuo ylivalta on jotain sokeata ja kuuroa, jotain julmaa ja kauheata, surkean nurinkurista ja pirullista. Taiteilijan on mahdoton tulla toimeen kansan keskuudessa. Kaikki itsevaltiaat harjoittavat lahjomista. Kansakin lahjoo ja on hävytön. Kuka sen on vienyt valtaan? Senhän oli määrä elää, etsiä mukavuutta ja rakastaa. Kuitenkin on niin tapahtunut, kansa on väärässä. Se on vahingoittanut itseään matkimalla pikkusieluja. Se on ottanut ruhtinaan sauvan. Kuinka se voi käsitellä sitä? Se on pannut päähänsä paavin kolminkertaisen kruunun. Kuinka se jaksaa kantaa sellaista taakkaa? Se on kuten klovni, jonka sydän on murtunut, tai pappi, jolla ei vielä ole sielua. Kaikkien, jotka rakastavat kauneutta, täytyy tuntea myötätuntoa. Jos kansa ei tunne myötätuntoa kauneutta kohtaan, pitäisi sen ainakin tuntea sääliä itseensä nähden. Kuka sille on opettanut tyrannin käsityötä?

Paljon voitaisiin vielä sanoa. Voitaisiin osoittaa kuinka renesanssi oli suuri sen takia, ettei se koettanut ratkaista mitään yhteiskunnallista kysymystä eikä sellaisista välittänyt, vaan antoi yksilöjen vapaasti kehittää itseään luonnon ja kauneuden mukaan, mistä johtui, että sillä oli suuria ja yksilöllisiä ihmisiä. Voitaisiin myöskin näyttää, miten Ludvig neljästoista luomalla nykyaikaisen valtion tuhosi taiteilijan yksilöllisyyden ja aiheutti sen, että asiat yksitoikkoisen toistelun kautta muuttuivat kehnoiksi ja mauttomiksi mukailuksi saman säännön alla, ja koko Ranskassa hävitti ihmisiltä ajatustensa ilmaisun ihanan vapauden, mikä muokkasi vanhentunutta kauneutta ja olisi luonut uusia muotoja antiikin malliin. Mutta tähänastisella ei ole mitään merkitystä. Sillä me olemme tekemisissä tulevaisuuden kanssa. Menneisyys on se, mitä ihminen ei olisi saanut olla. Ja nykyisyys on se, mitä ihminen ei saisi olla. Tulevaisuus taas on se, miksi taiteilijat sen tekevät.

Tahdotaan tietysti väittää, että sellainen ajatus kuin tässä on esitetty, on epäkäytännöllinen ja vastoin ihmisluonnetta. Aivan oikein. Se on epäkäytännöllinen ja vastoin ihmisluonnetta. Mutta juuri siksi se kannattaakin tulla toteutetuksi, siksi sitä ehdotetaan. Sillä mitä ymmärretään käytännöllisellä ajatuksella muuta kuin sellaista, *joka jo on toteutettu tai voidaan olevissa oloissa toteuttaa.* Mutta me käännyimme juuri olevia oloja vastaan ja jokainen ajatus, joka tarkoittaa mukautumista näihin oloihin, on yhtä huono kuin hullukin. Näistä olosuhteista täytyy päästä ja samalla täytyy myös ihmisluonteen muuttua. Ainoa mitä ihmisluonteesta todella tiedetään on se, että se muuttuu. Muuttuminen on ominaisuus, joka on sille luontaista. Ne järjestelmät, jotka ovat pahiten erehtyneet, ovat juuri ne, jotka

ovat perustaneet laskelmansa ihmisluonteen luulloteltuun muuttumattomuuteen sen sijaan, että olisivat ottaneet huomioon sen varttumisen ja kehittymisen. Ludvig neljännen toista erehdys oli se, että hän uskoi ihmisen luonteen aina pysyvän samana. Tulos tästä hänen harhaluulostaan oli Ranskan vallankumous. Ihmeellinen tulos. Kaikki tulokset hallitusten erehdyksistä ovat hyvin ihmeellisiä.

Huomattava on myös, että jos ihmiset omaksuvat yksilöllisyyden aatteen, niin ei siihen vähääkään vaikuta mikään pappien järjetön lavertelu velvollisuuden tunnosta, millä vain tarkoitetaan toisten ihmisten vaatimusten tyydyttämistä toiseen nähden, eikä myöskään näiden vastenmielinen livertely itseuhrautuvaisuudesta, joka ei ole muuta kuin jäte raakalaisten tavasta silpoa itseään. *Se ei tule ihmisille vaatimuksin ja velvoituksin, vaan syntyy luonnollisesti ja vastustamattomasti heissä itsessään.* Se on se päämäärä, mihin koko kehitys tähtää, eroavaisuus, jota vastustamaan kaikki järjestys pyrkii. Se on täydellisyys, joka piilee elämän kaikissa muodoissa ja johon kaikki elämän muodot mukautuvat. Yksilöllisyyden aate ei pakota ihmisiä mihinkään, vaan päinvastoin selvittää heille, etteivät he saa sietää mitään pakkoa. Se ei tahdo tehdä ihmisistä hyviä, koska ihmiset muutenkin ovat hyviä, jos vain heidät annetaan olla rauhassa. Ihmisen on kehitettävä yksilöllisyyttä omasta itsestään. Siihen suuntaan onkin yksilöllisyys ihmisessä nyt kehittymässä. Kysyä, onko yksilöllisyys käytännöllistä, on yhtä mieletöntä kuin kysyä, onko kehitys käytännöllistä. *Kehitys on elämän laki ja mitään kehitystä ilman yksilöllisyyttä ei ole.* Missä ei tätä pyrkimystä esiinny, siellä ei myöskään ole muuta kuin tukahdutettua elämää, kipua ja kuolemaa.

Yksilöllisyyden tulee siis olla aulis ja teeskentelemätön. Edellä on jo osoitettu, kuinka rajattomasta auktoriteetti-tyranniudesta saattaa johtua, että sanan oikea ja yksinkertainen merkitys väännetään ja vääristellään, niin että sitä voidaan käyttää ilmaisemaan todellisen olemuksensa vastakohtaakin. Sama, mikä on sanottu taiteesta, pitää myös paikkansa elämään nähden. Nykyään sanotaan miestä hupsuksi, jos hän pukeutuu "mielensä" mukaan. Ja kuitenkin hän silloin toimii aivan luonnollisesti. Jos hän näissä asioissa mukautuisikin kanssaihmistensä mielipiteisiin, mitkä enemmistön ajatuksina ehdottomasti ovat hyvin yksinkertaisia, olisi se hänelle häpeäksi. Myös sanotaan henkilöä pöyhkeäksi, jos hän elää sillä tavalla kuin itse hyväksi näkee ja siten toteuttaa omaa henkilöllisyyttään, mikä muuten on hänen elämänsä tärkein tehtävä. Mutta juuri sillä tavalla tulisi jokaisen elää. *Se ei vielä ole itsekkyyttä, että kukin elää niin kuin haluaa, vaan se on itsekkyyttä, että vaaditaan muita elämään samalla tavalla.* Auliutta taas on se, että annetaan muiden ihmisten elää rauhassa sekaantumatta heidän asioihinsa. Itsekkyys pyrkii aina luomaan ympärilleen aivan yhtäläisiä tyyppisiä, kun taas aulius näkee tyyppien äärettömässä runsaudessa hyveen, antaa sille arvoa ja mukautuu siihen ilolla. Se, että ihminen ajattelee itsenäisesti, ei ole itsekkyyttä. Sillä ihminen, joka ei osaa itsenäisesti ajatella, ei ylipäänsä osaa ajatella ensinkään. Kerrassaan väärin on vaatia kanssaihmiään ajattelemaan samalla tapaa kuin itse ja omaksumaan samoja mielipiteitä. Mitä hyötyä siitä olisi? Jos tämä kerran osaa ajatella, niin osaa hän kyllä ajatella toisinkin. Ja jos taas hän ei osaa ajatella, niin kohtuutonta on vaatia häneltä mitään mielipiteitäkään. Punainen ruusu ei ensinkään rehentele tahtoessaan olla punainen ruusu. Mutta se rehentelisi kauheasti, jos se vaatisi, että kaikkien muidenkin kukkien puutarhassa tulisi olla punaisia ja ruusuja. Individualismin valtakunnassa tulevat ihmiset aivan luonnollisesti olemaan täysin epäitsekkäitä. He ymmärtävät tämän sanan merkityksen ja toteuttavat sitä omalla vapaalla ja kauniilla elämällään. Ihmiset eivät enää tule olemaan itsekkäitä, kuten nyt. Sillä itsekäs on henkilö, joka tekee vaatimuksia muihin nähden, ja sellainen ei oikea yksilö voi olla. Se ei häntä huvita. Kun ihminen on toteuttanut yksilöllisyyden aatteen, on hän myös omaava enemmän myötätuntoa ja antava sen kehittyä vapaasti ja hillitsemättä. Tähän asti on ihminen ylipäänsä vain nimeksi voinut antaa mielessään sijaa myötätunnolle. Hän on tuntenut myötätuntoa vain kärsiviä kohtaan, mikä ei suinkaan ole sen korkein muoto. *Sillä kaikki myötätunto on kyllä kaunista, mutta sääli on sen alhaisin muoto.* Siinä ilmenee jo itsekkyyttä. Se voi helposti muuttua sairaalloiseksi. Siinä on vissi määrä oman turvallisuuden kaipuuta. Me pelkäämme, että me itse ehkä voimme joutua samaan tilaan kuin joku hyljättykin tai joku sokea ja ettei kukaan silloin tule huolehtimaan meistä. Sekin on siis tavallaan rajoitettua. Meidän myötätuntomme tulisi kohdistua koko elämään, ei sen haavoittumiin ja tauteihin, vaan sen iloihin, sen kauneuteen ja voimaan, terveyteen ja vapauteen. Mutta mitä pitemmälle myötätunto menee, sitä vaikeampaa se on. Jokainen voi tuntea sääliä ystävän kärsimysten johdosta, mutta harva voi tuntea myötätuntoa hänen menestyksensä johdosta. Siihen tarvitaan jo varsin ylevä luonne, tosi-yksilöllisyys. Meidän aikamme kilpailun pyörteissä ja taistelun tuoksinassa on tietysti sellainen myötätunto harvinaista. Ja sen esiintymistä haittaa vielä paljon se tolkuton yhdenmukaisuuden ja säännöllisyyden ihailu, mikä kaikkialla on tavattavissa ja Englannissa ehkä on pahinta.

Sääliä tulee tietysti aina olemaan. Se on ihmisen ensimmäisiä vaistoja. Niillä eläimilläkin, jotka ovat yksilöllisiä, t.s. kehittyneillä eläimillä, on sitä kuten meilläkin. Mutta on muistettava, että joskin iloinen myötätunto on omiaan lisäämään maailman ilojen summaa, niin ei sääli silti suinkaan ole omiaan vähentämään kärsimysten taakkaa. Sen avulla voivat ihmiset kyllä paremmin kestää pahaa, mutta itse paha ei sen kautta tule poistettua. Sääli keuhkotautista kohtaan ei paranna keuhkotautia, vaan jättää sen tieteen tehtäväksi. Ja kun tiede sitten onkin ratkaissut sairauden ja sosialismi köyhyyden kysymyksen, niin ei tunteelle enää ole jäävä paljon tilaa. Ihmisen myötätunto voi silloin kehittyä auliiksi,

vapaaksi ja avoimeksi. Hän on iloitseva nähdessään muiden iloitsevan.

Sillä juuri ilo on se, joka on kehittävä tulevaisuuden yksilöllisyyttä. *Kristus ei yrittänytkään rakentaa yhteiskuntaa uudelle pohjalle ja sen vuoksi voitiinkin se yksilöllisyys, mitä hän saarnasi, saavuttaa vain kärsimysten kautta ja yksinäisyydessä.* Se ihanne-ihminen, minkä me näemme Kristuksessa, on joko sellainen, joka tykkänään jättää yhteiskunnan, tai sellainen joka täydellisesti asettuu sitä vastaan. Mutta ihmisen luonne on sellainen, että hän kaipaa seuraa. Teebeläisetkin kansallistuivat viimein. Ja jos luostarimunkkikin paljastaisi henkilöllisyytensä, niin olisi se useinkin kurja ihmiskuva, minkä me saisimme nähdä. Toiselta puolen taas on sillä kauhealla totuudella, että ihminen kärsimysten kautta voi toteuttaa henkilöllisyyttään, ollut tavattoman tukahduttava vaikutus maailmaan. Hengelliset puhujat ja ajattelijat löpöttelevät usein saarnastuoleissa ja puhujalavoilla tämän maailman menosta ja valittavat sitä. Harvoin ihmiskunnan historiassa on tapahtunut, että heidän ihanteenaan olisi ollut ilo ja kauneuden palvominen. Kärsimyksen jumaloiminen on paljon useammin hallinnut maailmaa. Keskiaika pyhimyksineen ja marttyyreineen, itsekidutuksineen ja kieltäytymyksineen oli oikeata kristinuskon aikaa ja keskiaikainen Kristus tosi-Kristus. Kun renessanssi koitti maailmalle ja toi mukanaan kauneuden ja elämänilon uuden ihanteen, eivät ihmiset enää voineet Kristusta käsittää. Sen osoittaa meille m.m. taide. Renessanssin maalarit esittivät Kristusta pienenä poikana, joka leikki jonkun toisen pikku pojan kanssa jossain palatsissa tai puistossa tai lepäsi äitinsä käsivarsilla ja hymyili tälle tai jollekin kukkaselle tai hyppivälle linnulle, tai jalona, majesteetillisena olentona, joka ylevänä kulki maailman läpi, tai ihme-olentona, joka jonkinlaisessa hurmiotilassa nousi ylös kuolleista. Vieläpä, kun he esittivät häntä ristinpuulla, kuvasivat he hänet kauniiksi jumalaksi, joka oli joutunut pahojen ihmisten tähden kärsimään. Mutta muuten he eivät hänestä juuri välittäneet. He olivat ihastuksissaan, kun he saivat maalata niitä miehiä ja naisia, joita he ihailivat, ja kun he voivat osoittaa, miten viehättävän ihana tämä maa oli. He maalasivat paljon uskonnollisia tauluja — niin, itse asiassa aivan liian paljon, sillä tyyppin ja aiheen yksitoikkoisuus on väsyttävä ja oli taiteelle vahingoksi. Se johtui yleisön vaikutuksesta taiteeseen, mikä on valitettava. Mutta heidän henkensä ei ollut siinä mukana. Rafael oli suuri taiteilija, kun hän maalasi paavitaulunsa. Mutta kun hän maalasi madonnansa ja Kristus-poikansa, ei hän ollut lainkaan mikään suuri taiteilija. Kristuksella ei ollut mitään sanomista renessanssille, joka oli ihailtava juuri siksi, että se toi uuden ihanteen hänen ihanteensa tilalle. Löytäksemme todellisen Kristuksen täytyy meidän kääntyä keskiajan taiteen puoleen. Siellä hän on kidutettu ja haavoitettu, mies, jota ei haluta katsella, koska kauneus on ilo, ihminen, jolla ei ole kauniita kasvoja, koska sekin voi olla ilo. Hän on kerjäläinen, jolla on hellä sydän, ulosajettu, jolla on jumalainen henki. Hän ei tarvitse omaisuutta eikä terveyttä. Hän on jumala, joka kärsimyksen kautta saavuttaa täydellisyytensä.

Ihmisen kehitys on hidas. Hän on varsin vastahakoinen siihen. On niin ollen ollut välttämätöntä esittää kärsimys itsensä toteuttamisen muotona. Ja vielä nytkin on Kristuksen sana monessa kohden tärkeä maailmalle. Kukaan, joka esimerkiksi elää nykyajan Venäjällä, ei voi saavuttaa täydellisyyttään muuten kuin kärsimällä. Pari venäläistä taiteilijaa on sen osoittanut taiteen alalla, romaaneissaan, jotka luonteeltaan ovat keskiaikaisia. Niissä on vallitsevana piirteenä ihmisen itsensä toteuttaminen kärsimysten kautta. Mutta niille, jotka eivät ole taiteilijoita ja joilla ei ole muuta elämää kuin kuiva todellisuus, on kärsimys ainoa tie täydellisyteen. Venäläinen, joka nykyisen järjestelmän aikana tuntee itsensä onnelliseksi Venäjällä, on joko sellainen, joka luulee, ettei ihmisellä sielua olekaan, tai sitten sellainen, joka ei anna sille mitään arvoa, vaikka uskoisikin sen olevan. Nihilisti, joka ei pidä millään väliä, koska hän tietää kaiken arvonnannon olevan pahasta, ja joka ottaa kaikki kärsimykset vastaan toteuttaakseen henkilöllisyyttään, on oikea kristitty. Hänessä on kristillinen ihanne toteutunut.

Ja kuitenkin ei Kristus noussut esivaltaa vastustamaan. Hän mukautui Rooman keisarikunnan määräämisvallan alle ja maksoi veronsa. Hän sietä juutalaista pappisvaltaa eikä tahtonut asettua sen väkivaltaa vastaan. Hänellä ei ollut, kuten sanottu, mitään ajatusta yhteiskuntajärjestyksen muuttamiseksi. Mutta nykyisellä maailmalla sellainen ajatus on. Se suunnittelee köyhyyden poistamista ja sen kurjuuden, mikä siitä johtuu. Se tahtoo vapautua kärsimyksistä. Ja sen se tulee tekemään sosialismin ja tieteen avulla. Sen päämääränä on oleva yksilöllisyys, mikä ilmenee ilona. Tämä yksilöllisyys tulee olemaan väljempää, täydellisempää ja ihanampaa kuin mikään koskaan ennen on ollut. Kärsimys ei ole täydellisyyden viimeinen muoto. Se on vain sen edeltäjä ja vastus, mikä aiheutuu huonoista, epäterveellisistä ja epäoikeudenmukaisista olosuhteista. Kun kaikki paha, taudit ja vääryys on poistettu, ei sillä enää ole mitään sijaa. Se on silloin tehtävänsä tehnyt. Se on kyllä ollut aikamoinen työ, mutta nyt se on jo melkein suoritettu. Sen ala vähenee päivä päivältä. Ja ihminen ei sitä tule kaipaamaan.

Sillä se, mihin ihminen on pyrkinyt, ei totisesti ole ollut kärsimys eikä nautinto, vaan aivan yksinkertaisesti elämä. Ihminen tahtoo elää voimakkaasti, yhtenäisesti ja eheästi, täydellisesti. Kun hän voi tehdä sen harjoittamatta pakkoa muita kohtaan ja olematta muiden pakon alainen, on hän oleva terveempi ja voimakkaampi, kehittyneempi ja enemmän oma itsensä. Halu on luonnon sinetti, sen hyväksymisen merkki. Kun ihminen on onnellinen, silloin on hän myös sopusoinnussa itsensä ja

ympäristönsä kanssa. Uusi individualismi, jota sosialismi joko tahallaan tai tahtomattaan on edistävä, tulee olemaan täydellistä sopusointua. Se tulee olemaan sitä, mihin kreikkalaiset pyrkivät, mutta mitä he eivät koskaan saavuttaneet muulla kuin henkisellä alalla, heillä kun oli orjia ruokittavanaan, heillä. Se tulee olemaan sitä, mitä renesanssi tavoitteli, mutta mitä se ei voinut täydellisesti saavuttaa muulla kuin taiteen alalla, sillä kun oli orjia silläkin nälkää näkemässä. Se tulee olemaan uutta hellenismia. Sen kautta on jokainen saavuttava täydellisyytensä.

End of Project Gutenberg's Sosialismi ja individualismi, by Oscar Wilde

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK SOSIALISMI JA INDIVIDUALISMI ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you ‘AS-IS’, WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™’s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by

the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.